

Πολεοδομία
1ο ΕΠΑΛ
Ρεθύμνου
2014-2015

1. Βασικές έννοιες της πολεοδομίας

1.3 το ιστορικό των σχεδίων πόλης

Προβλήματα κατά την αρχή της ίδρυσης του Νέου Ελληνικού Κράτους (1828)

1. Ανάγκες σε νέες κατοικίες και δημόσια κτίρια (διοίκησης, κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευσης κ.α.). Εκτεταμένες καταστροφές από τις πολεμικές επιχειρήσεις κατά την Εθνική Επανάσταση.

2. Αποκατάσταση των ελληνικών πληθυσμών, από τα τουρκοκρατούμενα εδάφη, οι οποίοι κατέφευγαν στις ελεύθερες περιοχές, νέοι οικισμοί.

Ο πρώτος κυβερνήτης
Καποδίστριας
(1828 - 1833) εκδίδει
τις πρώτες νομοθετικές
πράξεις που ρύθμιζαν τη
δόμηση. Δεν αποτελούν
ενιαία νομοθεσία αλλά
δημιουργούν τις
προϋποθέσεις για να
οργανωθούν:

- οι τεχνικές οπηρεσίες** για τη μελέτη και εφαρμογή των Σχεδίων για την ανοικοδόμηση των ελληνικών πόλεων και οικισμών,
- οι μηχανισμοί** για τη χρηματοδότηση των έργων,
- οι κανόνες** για την οικοδόμηση κατοικιών και δημοσίων κτιρίων στις ελληνικές πόλεις.

Καποδίστριας

Αριθ. 3768

Ψηφ. ΚΕ:

725,

Έλληνική Πολιτεία
Ο Κυβερνήτης της Ελλάδος

Επειδή ο υπέρ των δικαίων της Πατρίδος πόλεμος εκτός των λοιπών δυστυχημάτων επέφερε και γενικήν σχεδόν κατστροφήν των πόλεων, Κωμών και χωρίων.

Επιθυμούντες να συντελέσωμεν εις τον κατοικισμόν της Ελλάδος, και να επιταχύνωμεν την αναμόρφωσιν του τόπου καθ' όσον το δυνατόν
Ακούσαντες και την γνώμην της Γερουσίας

Ψηφίζομεν.

Α'. Εις τους θέλοντες ν' ανεγείρουν πόλιν ἡ προάστειον όπου ἡδη υπάρχουν μόνον ερείπια, ἡ οπουδήποτε της Ελλάδος επί γης Εθνικής, άμα διαγραφή ἡ το ανήκον σχέδιον, αι γαίαι θέλουν παραχωρείσθαι δωρεάν, πλην κατά τας εξής συμφωνίας:

1: Η Κυβέρνησις θέλει κρατεί εκλέγουσα τόπον αρκετόν και αρμόδιον προς οικοδομήν δημοσίων καταστημάτων.

2: Οι πολίται, όσοι θα κατοικήσουν εις την πόλιν ἡ το προάστειον, περί ων ο λόγος, θέλουν λαμβάνει ἐκαστος αυτών γην ανά τετρακοσίας, η εξακοσίας τετραγωνικάς πήχεις.

3: Ούτοι υποχρεούνται να κτίσουν εντός ενός έτους, και τούτου παρελθόντος, όσοι τόποι ευρεθούν ἀνευ οικοδομών θέλουν μείνει εις την εξουσίαν της Κυβερνήσεως, ἡτις θέλει τους πωλεί διά δημοπρασίας.

4: Οι λαβόντες γην, ως ανωτέρω, δεν δύνανται να πωλήσουν το δικαίωμα του να οικοδομήσουν ἄλλοι αντ' αυτών.

Β'. Αι παραχωρήσεις των δι' οικοδομάς τόπων θέλουν γίνεσθαι δωρεάν, όπου δεν υπάρχει Αρχή πόλεως ἡ προαστείου όπου δε υπάρχει εις οποιονδήποτε βαθμόν, θέλουν πωλείσθαι διά δημοπρασίας κατά το υπ' αριθ. 1007 – Ιγον: ψήφισμα.

Γ'. Η επί της οικονομίας επιτροπή να ενεργήσῃ το παρόν ψήφισμα.

En Ναυπλίω τη 3 Ιουνίου 1831

Ο Κυβερνήτης

Ι:Α:Καποδίστριας

Ο Γραμμ: της επικρατείας

Ν: Σπηλιάδης

Ίσον απαράλλακτον

*Γ.Α.Κ., Γεν. Γραμματεία φ.268, υποφ.1-4 Ιουνίου 1831. Δίφυλλο. Το 2^ο φ. λευκό. Αντίγραφο. Άνω αριστερά στην α' σελ. με νέωτερη γραφή "αντεγράφη". Τηρείται η γραφή. Πιθανώς ανέκδοτο.

Πίνακας που ζωγράφισε το 1850 ο ζωγράφος Διονύσιος Τσόκος. Δείχνει τη δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια έξω από την εκκλησία του Αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο (27 Σεπτεμβρίου 1831).

Η πρακτική αυτή δεν αλλάζει και κατά την περίοδο της Βασιλείας του Όθωνα (1833 - 1862) που ακολούθησε.

Ένα σημαντικό βήμα αποτελεί το Βασιλικό Διάταγμα: “*Περί υγιεινής οικοδομής πόλεων και χωριών*” που μέχρι το 1923 αποτέλεσε το νόμο όποιος έδινε κατευθύνσεις για τη δόμηση στις ελληνικές πόλεις.

Όθωνας

Η άφιξη του βασιλιά Όθωνα στην Αθήνα, το 1834

Με το Πρωτόκολλο του 1832 ο πρίγκιπας της Βαυαρίας Όθωνας έγινε βασιλιάς της Ελλάδας. Μετά τη δολοφονία του Ιωάννη Καποδίστρια (1831) και τις εσωτερικές διαμάχες που ακολούθησαν, πολλοί πίστευαν ότι ο βασιλιάς θα έφερνε την ειρήνη και τη συμφιλίωση. Ο Όθωνας, έφτασε στο Ναύπλιο τον Ιανουάριο του 1833 και τον δέχτηκαν με ενθουσιασμό.

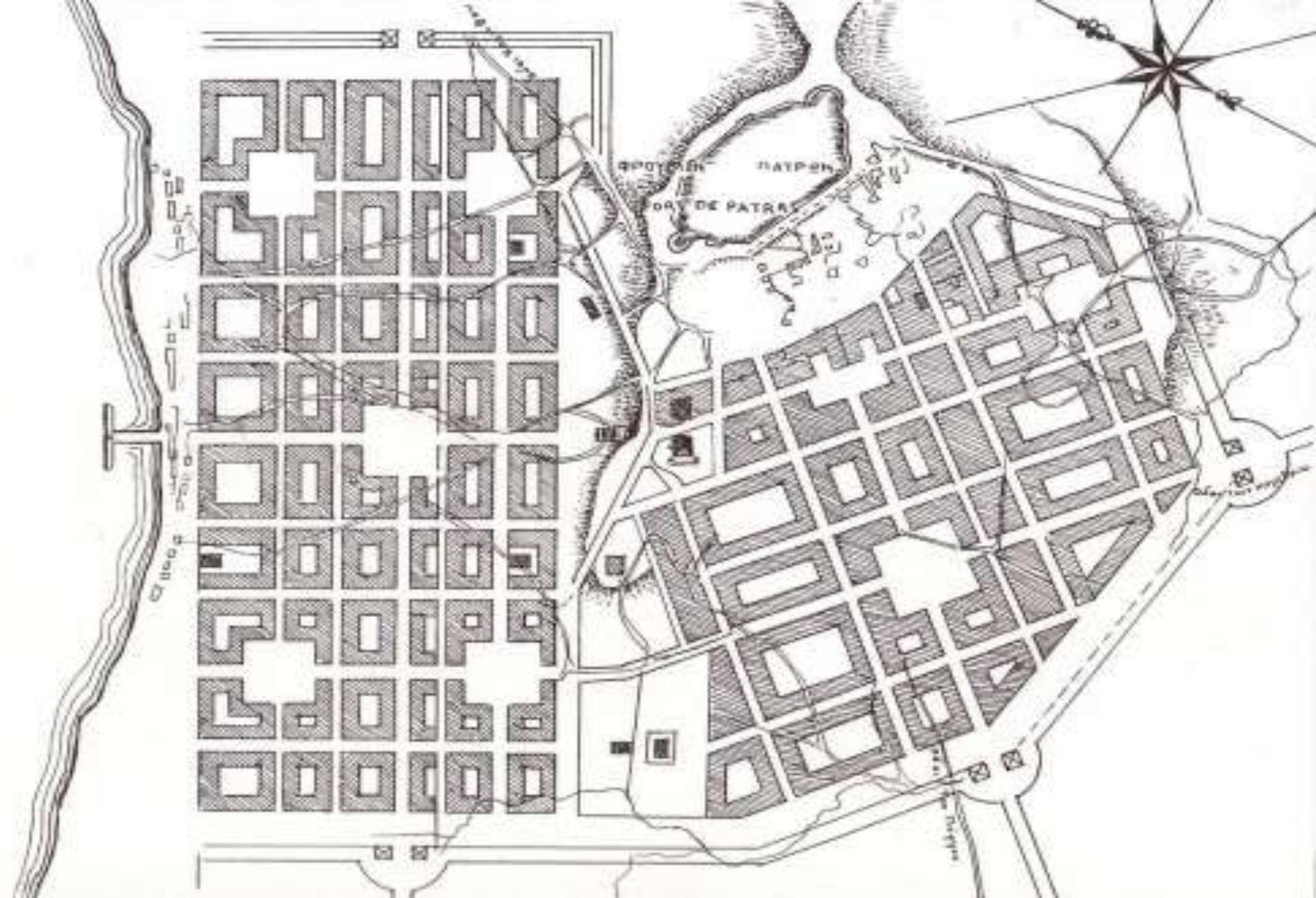
Οι νομοθετικές πράξεις του Καποδίστρια, και το Διάταγμα του Όθωνα δεν αποτελούσαν νομοθεσία με ενιαίο και γενικό χαρακτήρα για τις ελληνικές πόλεις.

Το κενό αυτό καλύφθηκε από τη μελέτη και θεσμοθέτηση των **Σχεδίων Πόλεων** ή **Σχεδίων Ρυμοτομίας** και **Ρυμοτομικά Σχέδια** που ορίζαν τους κανόνες δόμησης ξεχωριστά για κάθε πόλη.

Από το 1828 μέχρι το 1912 υπολογίζεται ότι μελετήθηκαν και εφαρμόστηκαν σε 172 πόλεις και οικισμούς Σχέδια Ρυμοτομίας. Η πρώτη πόλη που απέκτησε σχέδιο ήταν η Πάτρα (1828). Ακολουθούν το Ναύπλιο, το Αίγιο, η Κόρινθος, η Τρίπολη, η Πύλος, η Αθήνα (1830).

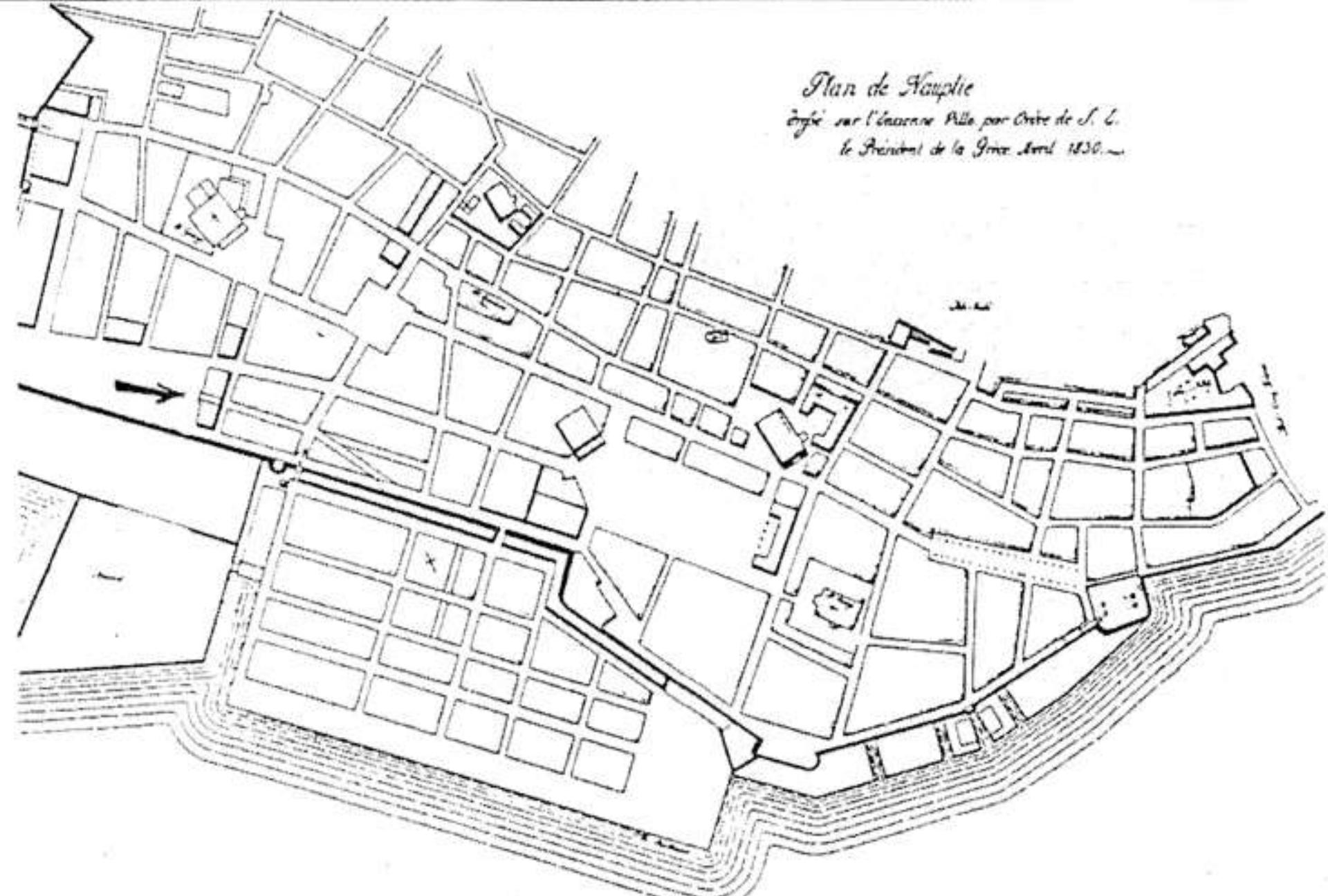

Η Ελλάδα του 1850

«Σχέδιον της Νέας Πόλεως Πατρών», του μηχανικού Σταμάτη Βούλγαρη (1828-1829), όπως τυπώθηκε στα απομνημονεύματα του

Plan de Nauplie
érigé sur l'ancienne Ville par Ordre de S. E.
le President de la Grèce Avril 1830.

Πολεοδομικό σχέδιο του Ναυπλίου (1834), για το οποίο εργάστηκαν οι μηχανικοί Θ. Βαλλιάνος και Σταμάτης Βούλγαρης.

Z

αριθμ. 56

Σχέδιο της πόλης Επιδάυρου Λιμηνάς

245

1826 Αρχιτεκτονικό Τμήμα

σχέδιο της πόλης
Επιδάυρου Λιμηνάς
του Αρχιτεκτονικού Τμήματος
της Αθήνας
το 1826 αριθ. 16250
(διπλό)

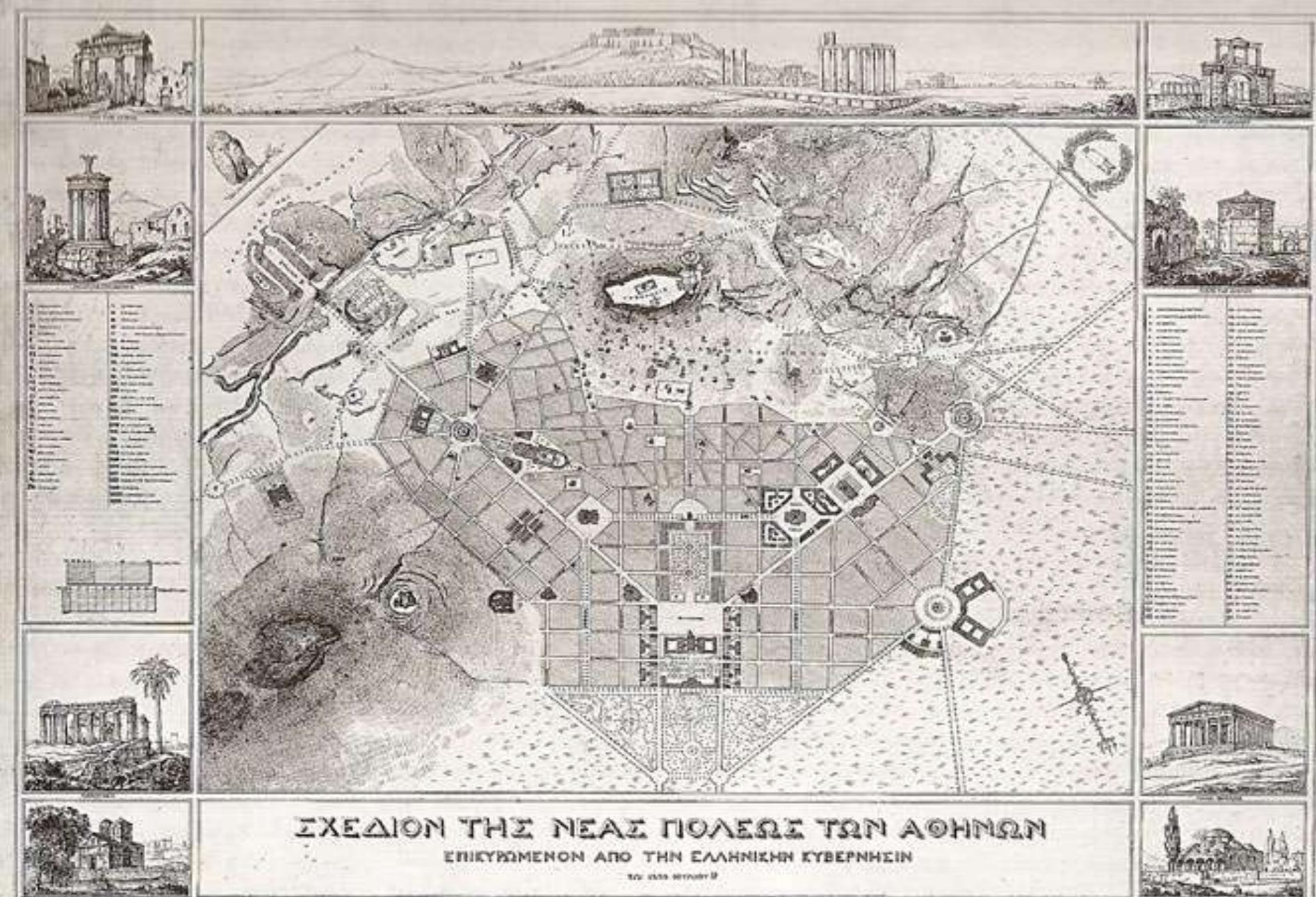
5886
-
-
-
-

ΚΑΙΜΑΝΔΗΣ 1-1220

L. p. d. Γεωργίου
Αθηνών

H.P. 100

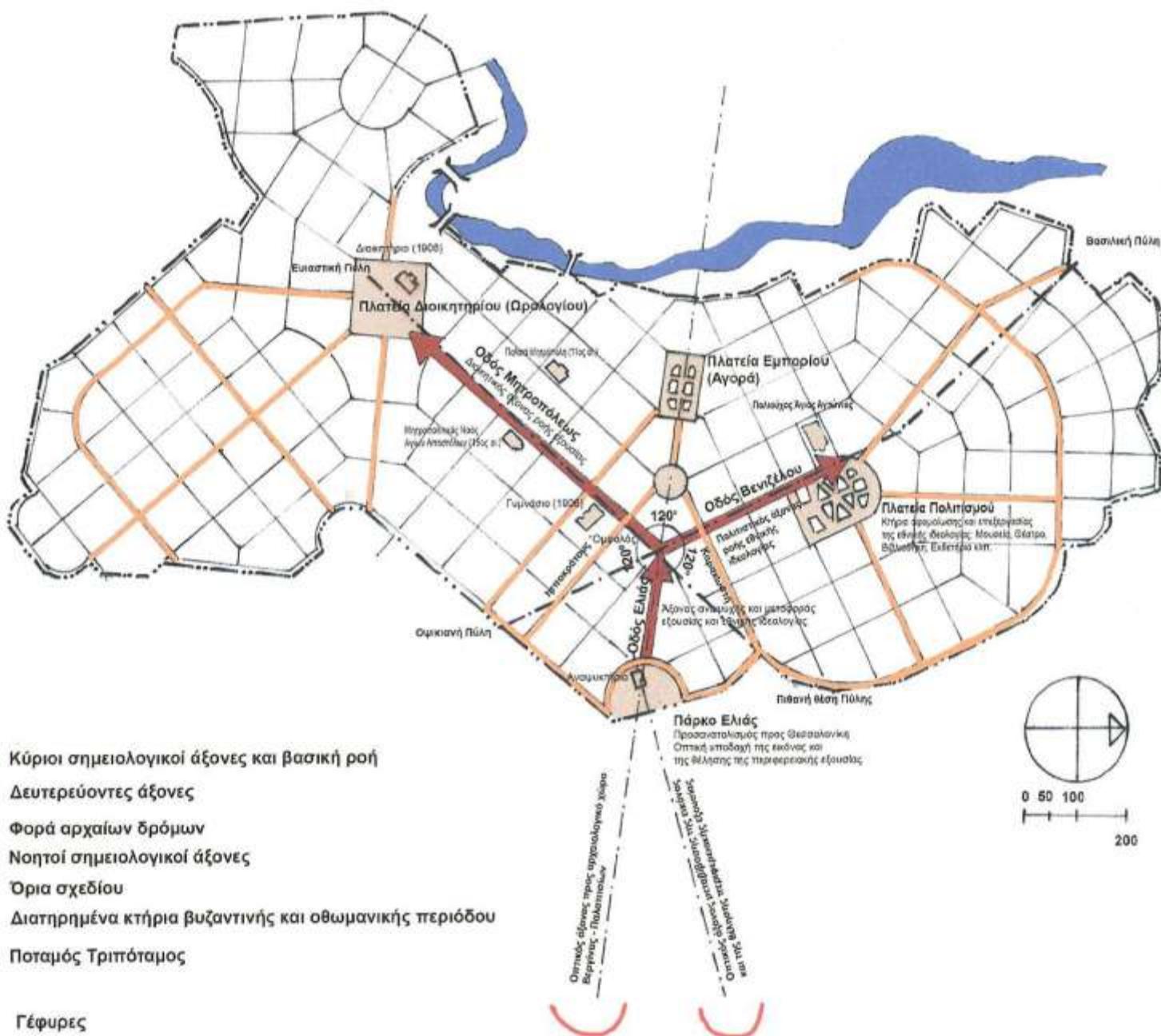
Σχέδιο της πόλης Επιδάυρου Λιμηνάς (Μονεμβασιάς). «Αθήνησι, 1826, αρχιτεκτονικόν Τμήμα»

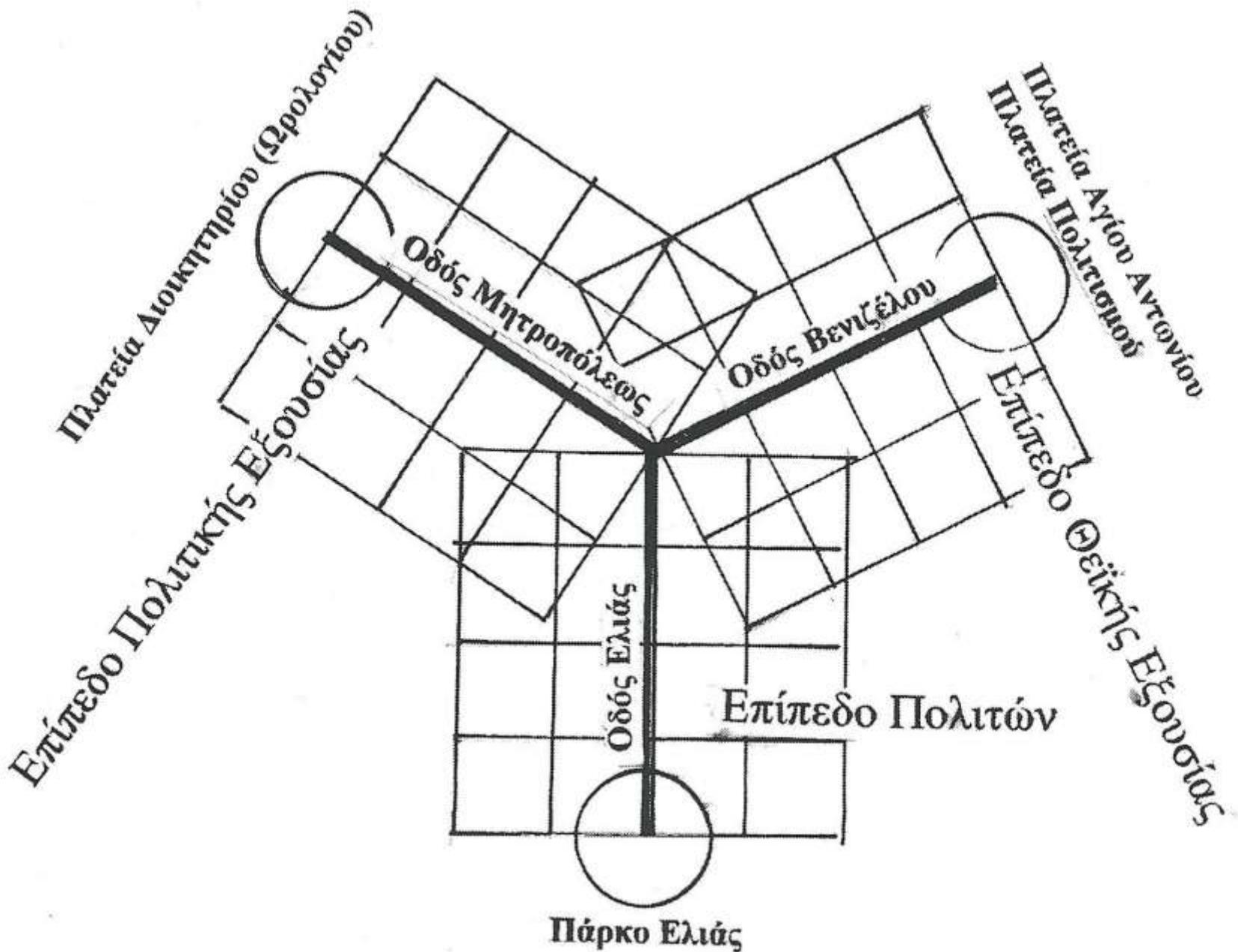
Σχέδιο της Νέας Πόλεως Αθηνών (1832) που μελετήθηκε από τους αρχιτέκτονες Κλεάνθη και Schaubert

Χάρτης I: Η πολεοδομική πραγματικότητα της Βέροιας στα 1920 (πηγή: IUAV, AUT). Με κόκκινο σημειώνεται η οδός Κεντρικής.

Διάγραμμα I: Σχηματική απόδοση της γεωμετρικής και νοηματικής ανάπτυξης του σχεδίου της Βέροιας των Έρτσου-Μακρυδήμα.

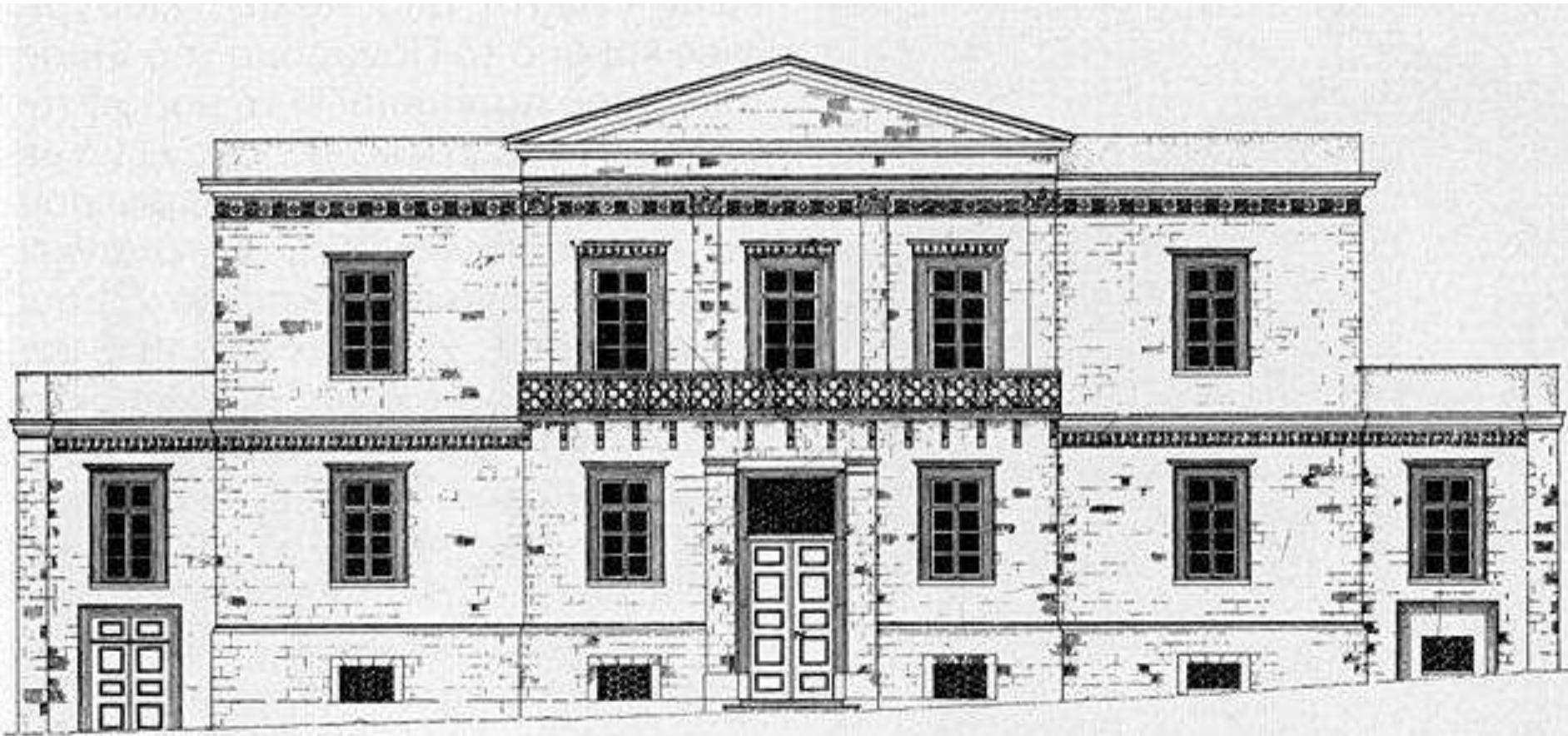

Διάγραμμα II: Σχηματική απόδοση της ιπποδάμειας επιρροής στο σχέδιο της Βέροιας του 1925.

Χάρτης III: Το ρυμοτομικό σχέδιο της Βέροιας, του 1936 (πηγή: IUAV, AUT). Με σκίαση σημειώνεται το τμήμα του σχεδίου Έρτσου-Μακρυδήμα που εφαρμόστηκε με μικρές διορθώσεις.

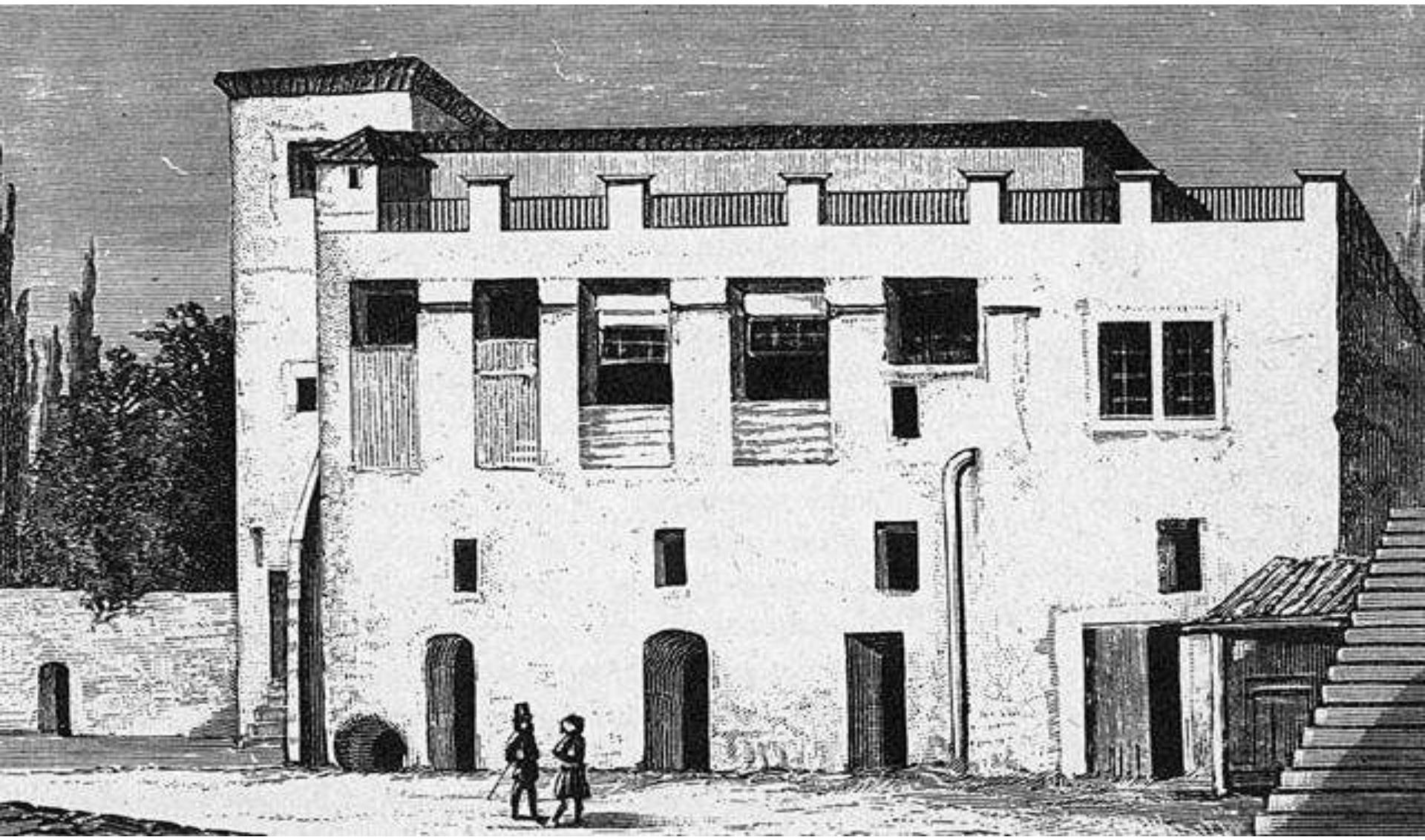
Οικία Αμβροσίου Ράλλη, Κλεάνθης

(Πηγή: Αρχείο Ψηφιοποιημένων Εικόνων Ε.Ι.Ε.)

Η οικία του Αμβροσίου Ράλλη στην οδό Δραγατσανίου, στην δυτική πλευρά της πλατείας Κλαυθμώνος, , που οικοδομήθηκε το 1835, και αργότερα στέγασε τη Βρετανική Πρεσβεία μέχρις ότου κατεδαφίστηκε (1938)

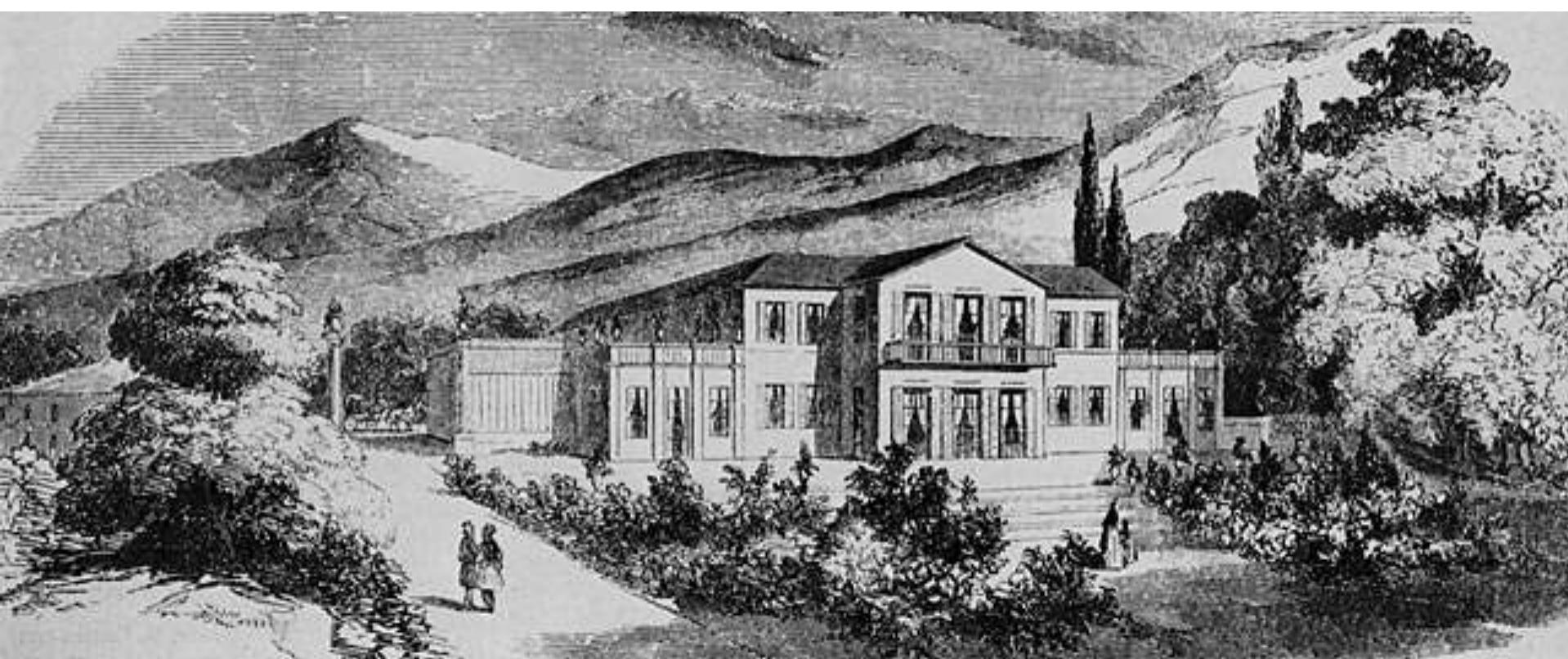
Οικία Κλεάνθη-Schaubert, 1831-1833

(Πηγή: Αρχείο Ψηφιοποιημένων Εικόνων Ε.Ι.Ε.)

Κτίσμα των οθωμανικών χρόνων. Αναδομήθηκε εκ βάθρων. Αργότερα στέγασε το Πανεπιστήμιο (1837-1841). Σήμερα λειτουργεί ως Μουσείο του Πανεπιστημίου στην οδό Θόλου 5, στην Πλάκα

Έπαυλη Malkolm, Κλεάνθης & Schaubert, 1832

(Πηγή: Αρχείο Ψηφιοποιημένων Εικόνων Ε.Ι.Ε.)

Η έπαυλη του Βρετανού Ναυάρχου Malkolm, αντικαταστάτη του Codrington στη διοίκηση του Βρετανικού στόλου της Μεσογείου κτίστηκε στην εξοχική τότε Κυψέλη, «μισή ώρα μακριά από την Αθήνα» κατά τον Ross, κοντά στην Αγία Ζώνη, και αργότερα στέγασε τη Γαλλική Πρεσβεία.

Ακουαρέλα του 19ου αιώνα με την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος που ιδρύθηκε το 1841.

Νομισματοκοπείο, Schaubert, 1835

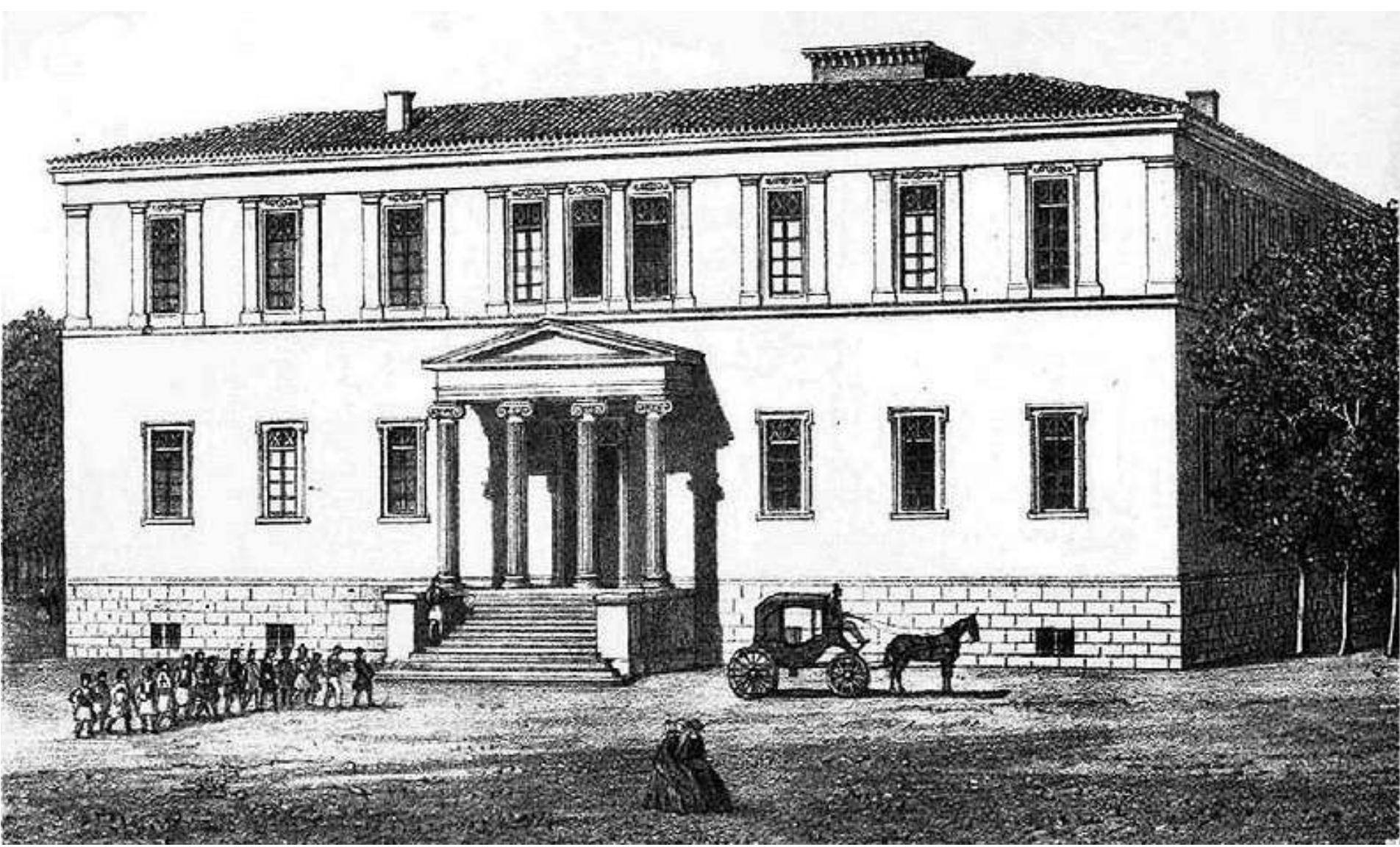
(Πηγή: Α. Ι. Κλάδος Εφετηρίς του Βασίλειου της Ελλάδος για το έτος 1837, Αθήνα 1837)
Βρίσκεται στο προς τη Σταδίου άκρο της πλατείας Κλαυθμώνος. Αργότερα στέγασε (1884) το Υπουργείο Οικονομικών, με την προσθήκη ενός ορόφου. Κατεδαφίστηκε το 1940.

Αρσάκειο Παρθεναγωγείο, Καυταντζόγλου, 1846-1852

(φωτογραφία του Κωστή Καλλιβρετάκη)
Γωνία Πανεπιστημίου και Πεσμαζόγλου

Βαρβάκειο σχολείο, Κάλκος, 1857-1859

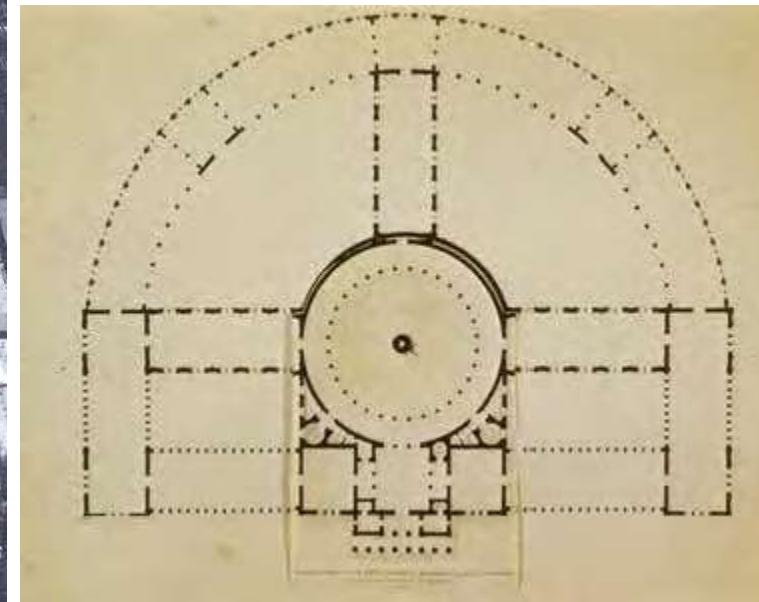
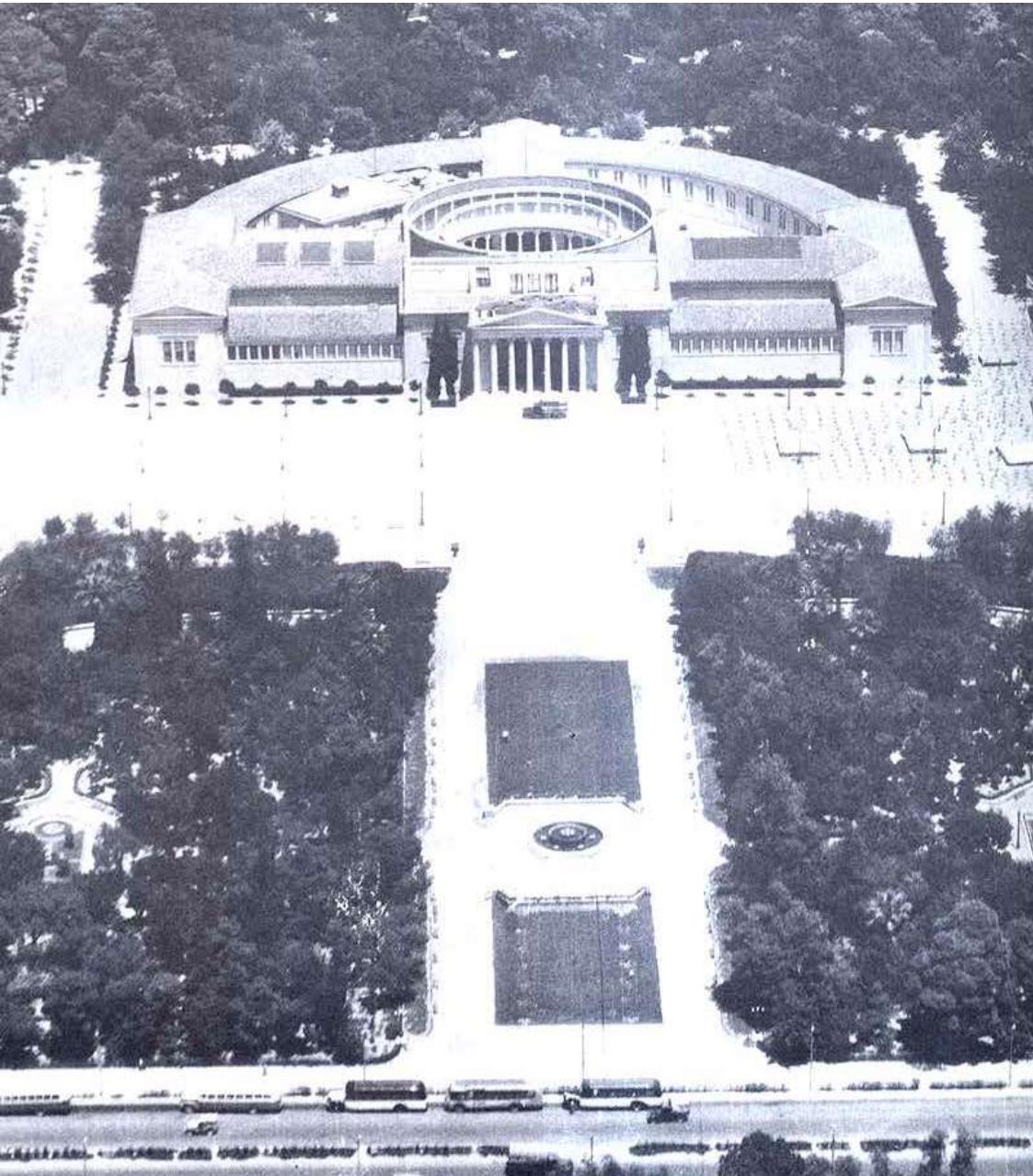
Πανελλήνιον Πολυτεχνείον, Καυταντζόγλου 1861-1868

Πανελλήνιον Πολυτεχνείον, Καυταντζόγλου 1861-1868

Ζάππειο μέγαρο εκθέσεων, Boulanger 1874, T. Hansen
1880

Η χώρα είχε καταστραφεί από τον πόλεμο και χρωστούσε και τα δύο δάνεια από την Επανάσταση. Το κράτος όμως είχε λίγα έσοδα γιατί οι πιο πολλοί αγρότες ήταν φτωχοί και μεγάλο μέρος από τα χρήματα που μάζευε πήγαινε στις στρατιωτικές δαπάνες. Το

1843 δεν μπορούσε πια να πληρώσει τις δόσεις για τα δάνεια **ΚΑΙ ΟΙ**

Μεγάλες Δυνάμεις επιβάλανε οικονομικό έλεγχο.

Παρ' όλα αυτά έγιναν κάποιοι δρόμοι και ορισμένα λιμάνια, μπήκε η πρώτη τηλεγραφική γραμμή (1859) και έγινε στην Αθήνα το δίκτυο φωτισμού με γκάζι (1862). Τα περισσότερα δημόσια κτίρια στην Αθήνα αυτή την περίοδο έγιναν με δωρεές από τους Έλληνες των παροικιών και χτίστηκαν σε νεοκλασικό ρυθμό.

Φωτογραφία του 1868 με το παλάτι του Όθωνα (σήμερα στεγάζει τη Βουλή των Ελλήνων) και την πλατεία Συντάγματος μπροστά του (την πλατεία των Ανακτόρων, όπως την ονόμαζαν τότε). Στις 3 Σεπτεμβρίου 1843 η στρατιωτική φρουρά της Αθήνας, που την υποστήριζαν οι κάτοικοι της πόλης, συγκεντρώθηκε σ' αυτή την πλατεία και ανάγκασε το βασιλιά να συγκαλέσει εθνοσυνέλευση και να παραχωρήσει σύνταγμα. Γι' αυτό η πλατεία αυτή ονομάστηκε μετά Πλατεία Συντάγματος.

Με το σύνταγμα του 1844 το πολίτευμα της Ελλάδας έγινε **συνταγματική μοναρχία**. Το σύνταγμα καθιέρωνε τη διάκριση των εξουσιών, την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και τη Γερουσία, που τα μέλη της τα διόριζε ο βασιλιάς. Όριζε επίσης ποιοι είχαν πολιτικά δικαιώματα. Με το σύνταγμα του 1844 ο βασιλιάς συνέχισε να έχει αρκετές εξουσίες.

Ο Βασιλιάς γινόταν όλο και λιγότερο αγαπητός. Κύριες αιτίες για αυτό ήταν οι αποτυχίες της Μεγάλης Ιδέας, οι νοθείες (δηλαδή τα ψεύτικα αποτελέσματα) στις εκλογές, οι βασιλικές παρεμβάσεις στην πολιτική ζωή, η κακή οικονομική κατάσταση. Την περίοδο 1859-1862 οργανώθηκε ένα κίνημα ενάντια στον Όθωνα. Τελικά ο Βασιλιάς και η σύζυγός του Αμαλία αναγκάστηκαν να φύγουν από την Ελλάδα (Οκτώβριος 1862).

Το 1864 η Β'
Εθνοσυνέλευση ψήφισε
νέο σύνταγμα και
ανακήρυξε βασιλιά το
Δανό πρίγκιπα

Γεώργιο.

Το πολίτευμα της
Ελλάδας έγινε
**βασιλευόμενη
δημοκρατία.**

Τα πρώτα χρόνια μετά το νέο σύνταγμα η πολιτική ζωή στη χώρα δεν ησύχασε. Οι κυβερνήσεις άλλαζαν και οι εκλογές πολλές φορές δεν έδιναν πλειοψηφία σε κανένα κόμμα. Συνηθισμένη ήταν η νοθεία στα αποτελέσματα των εκλογών.

ο Γεώργιος Α'

Καρτ ποστάλ του 1906 με το κτίριο της «Παλιάς Βουλής»,
όπου στεγαζόταν τότε το ελληνικό κοινοβούλιο.

Το 1872 ο Χαρίλαος Τρικούπης ίδρυσε το Νέο ή Νεωτεριστικό Κόμμα, που στηριζόταν στις αρχές του πολιτικού φιλελευθερισμού.

Το Νέο Κόμμα στόχευε σε μια πιο ισχυρή οικονομία, σε ένα κράτος οργανωμένο σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα και σε επιτυχίες στα «εθνικά θέματα», σύμφωνα με τη Μεγάλη Ιδέα. Για να πετύχει αυτή η πολιτική, χρειάζονταν φόροι και μεγάλα δάνεια από το εξωτερικό. Αυτό έβλαπτε τα κατώτερα κοινωνικά στρώματα. Το υποστήριζαν τα μεσαία και ανώτερα αστικά στρώματα στις πόλεις και οι μεγάλοι γαιοκτήμονες.

Αρχοντική Αρχειακή Βιβλιοθήκη
Ιστορίας & Πολιτισμού

Ο Χαρίλαος Τρικούπης (1832-1896) το 1887.
Ο Τρικούπης έγινε πρωθυπουργός της Ελλάδας επτά φορές.

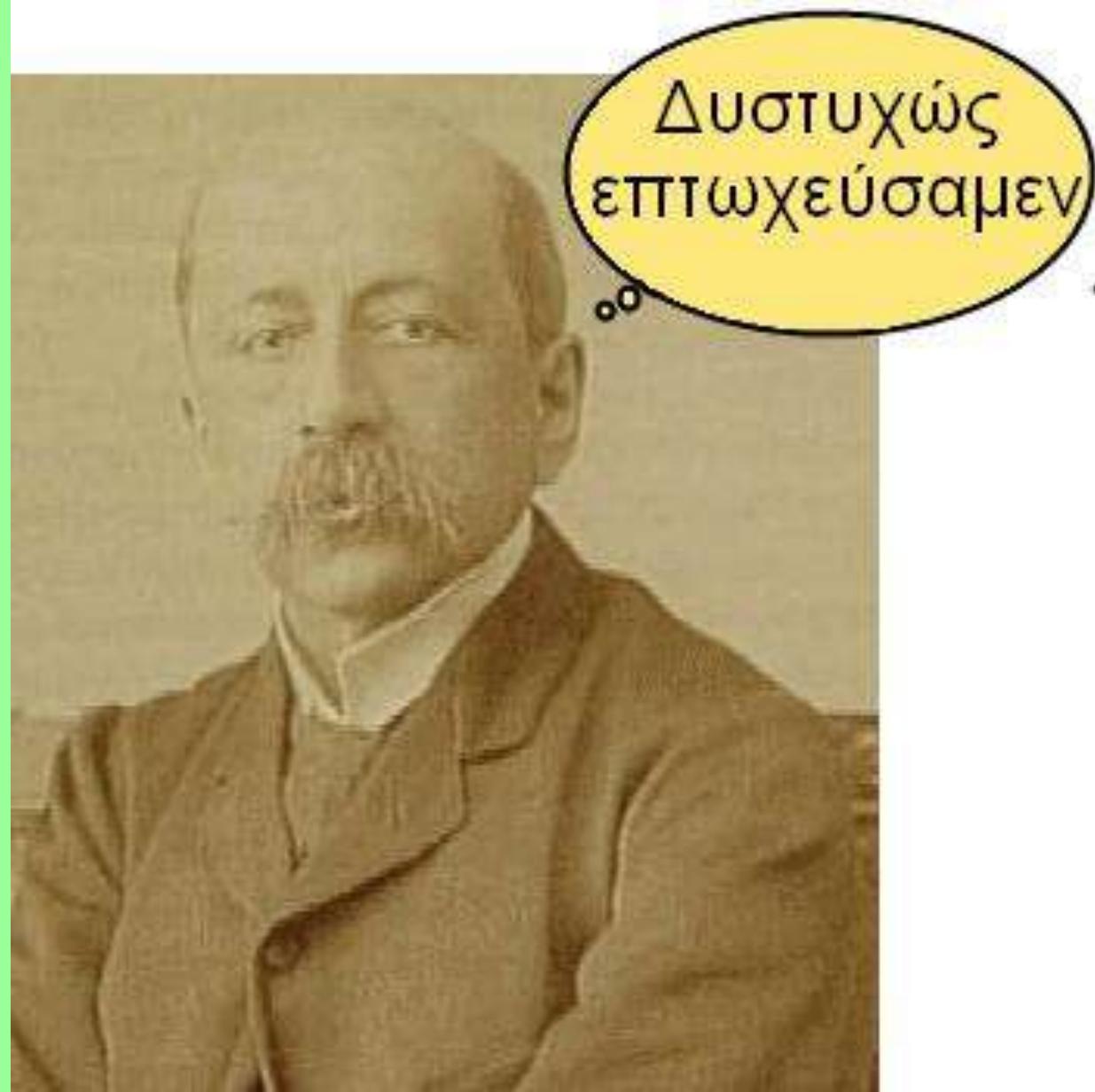
Το Νέο ή Νεωτεριστικό Κόμμα και το Εθνικό Κόμμα, κυβέρνησαν τη χώρα για τριάντα χρόνια (1875-1905).

Η οικονομία αναπτύσσεται και δημιουργούνται οι πρώτες βιομηχανίες (υφαντουργεία, μηχανουργεία, ατμόμυλοι, βυρσοδεψεία, μεταλλεία). Οι κυβερνήσεις του Χαρίλαου Τρικούπη στηρίζουν την ανάπτυξη με έργα υποδομής, δρόμους, σιδηρόδρομους, λιμάνια, αποξήρανση εδαφών κτλ.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση θα επηρεάσει την ελληνική οικονομία.

Τα πολλά χρέη του κράτους, οδηγούν τελικά σε **ΠΤΩΧΕΥΣΗ**,
χρεοκοπία (1893).

Η οικονομία αρχίζει να ξεπερνάει την κρίση μετά το 1895. Δίπλα στις παλιές βιομηχανίες εμφανίζονται καινουργίες, όπως η ποτοποιία, η τσιμεντοβιομηχανία και η βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος.

Το 1910 ο Βενιζέλος δημιούργησε το κόμμα των Φιλελευθέρων και νίκησε με μεγάλη πλειοψηφία στις εκλογές του ίδιου χρόνου.

Από το 1910 μέχρι το 1920 το κόμμα των Φιλελευθέρων και ο Ελευθέριος Βενιζέλος κυβερνούν σχεδόν συνέχεια, εκτός από την περίοδο του Εθνικού Διχασμού.

Στόχος του ήταν να προετοιμάσει την Ελλάδα για πόλεμο και να κάνει πραγματικότητα τη **Μεγάλη Ιδέα**. Γι' αυτό προσπάθησε να εξασφαλίσει μεγάλη κοινωνική υποστήριξη στην πολιτική του.

Στήριξε τη βασιλεία, που ήταν πολύ δημοφιλής, και έκανε παραχωρησεις σ' αυτή. Οι πολιτικοί αντίπαλοι του Βενιζέλου στην αρχή δεν ήταν ισχυροί. Όταν ο Βενιζέλος συγκρούστηκε με το βασιλιά, οι αντίπαλοί του ενώθηκαν στο κόμμα των Εθνικοφρόνων, με αρχηγό το Δημήτριο Γουναρη.

Η κυβέρνηση των Φιλελευθέρων ψήφισε **Νέο Σύνταγμα** το 1911.

Αριστερά ο Κωνσταντίνος, πρωτότοκος γιος και διάδοχος του βασιλιά της Ελλάδας Γεώργιου Α', και δεξιά ο Ελευθέριος Βενιζέλος. 1912-1913.

Τα βαλκανικά κράτη και η Οθωμανική Αυτοκρατορία πριν

και μετά τους Βαλκανικούς Πολέμους (1912-1913)

Βαλκανικοί πόλεμοι (1912-1913)

Την περίοδο 1908-1912 το Ανατολικό Ζήτημα παίρνει νέα τροπή. Τα βαλκανικά κράτη συμμαχούν για να διεκδικήσουν μαζί οθωμανικά εδάφη στα βαλκάνια. Με τον Α' βαλκανικό πόλεμο (1912-1913) επεκτείνουν τα σύνορά τους και πραγματοποιούν πολλές από τις εθνικές τους διεκδικήσεις. Όμως στο Β' βαλκανικό πόλεμο (1913) συγκρούονται μεταξύ τους.

Οι βαλκανικοί πόλεμοι άλλαξαν τα σύνορα και προκάλεσαν μεγάλο κύμα προσφύγων στα βαλκάνια. Με τους βαλκανικούς πολέμους η Ελλάδα έκανε πραγματικότητα πολλές από τις εθνικές επιδιώξεις της.

Το Κρητικό Ζήτημα

Το 19ο αιώνα η Κρήτη ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Στο νησί ζούσαν μαζί μουσουλμάνοι και ορθόδοξοι (που ήταν και οι περισσότεροι). Στο δεύτερο μισό του 19ου αιώνα οι ορθόδοξοι κατόρθωσαν να αποκτήσουν ορισμένα δικαιώματα, χάρη στην παρέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων και του ελληνικού κράτους (1868).

Στο Συνέδριο του Βερολίνου οι ορθόδοξοι στην Κρήτη αποκτήσανε ακόμη περισσότερα δικαιώματα (Σύμβαση της Χαλέπας). Στα τέλη του αιώνα οι ορθόδοξοι αναπτύσσουν ένοπλο κίνημα που ζητάει αυτονομία του νησιού και εξεγείρονται. Η ελληνική κυβέρνηση, με την πίεση της κοινής γνώμης, στέλνει στρατό (αρχές του 1897) και προκαλεί έτσι πόλεμο με την Οθωμανική Αυτοκρατορία. Παρόλο που η Ελλάδα χάνει τον πόλεμο, παρεμβαίνουν οι Μεγάλες Δυνάμεις και η Κρήτη αποκτά αυτονομία (Κρητική Πολιτεία). Όμως οι αναταραχές και οι εξεγέρσεις συνεχίζονται με κύριο αίτημα την ένωση με την Ελλάδα. Η ένωση θα γίνει το 1913 με τους Βαλκανικούς Πολέμους.

Ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος (1914-1918)

δίχασε την ελληνική πολιτική και στρατιωτική ηγεσία, δημιουργώντας δύο αντίπαλα στρατόπεδα: όσους ήθελαν η Ελλάδα να πολεμήσει με την Αντάντ και όσους ήθελαν να μείνει ουδέτερη.

Η διαφωνία, που ονομάστηκε «Εθνικός Διχασμός», οδήγησε σε μεγάλη πολιτική σύγκρουση. Οι συνέπειες του Εθνικού Διχασμού επηρέασαν την ελληνική κοινωνία μέχρι και το Β Παγκόσμιο Πόλεμο.

Ο πρωθυπουργός Ελευθέριος Βενιζέλος πίστευε ότι στον πόλεμο θα κέρδιζε η Αντάντ και γι' αυτό η Ελλάδα έπρεπε να συμμετέχει στο πλευρό της. Έτσι θα διασφάλιζε όσα είχε κερδίσει στους Βαλκανικούς Πολέμους και θα μπορούσε ίσως να πετύχει ακόμη περισσότερα.

Ο Βασιλιάς Κωνσταντίνος υποστήριζε ότι η Ελλάδα έπρεπε να κρατήσει ουδέτερη στάση, γιατί δεν ήθελε να στραφεί ενάντια στη Γερμανία.

Η Συνθήκη των Σεβρών έκανε πραγματικότητα την ελληνική Μεγάλη Ιδέα. Ο Ελευθέριος Βενιζέλος και οι βενιζελικοί πανηγύριζαν.

Όμως το κόμμα των Φιλελευθέρων έχασε τις εκλογές (1920), που τις κέρδισε η αντιβενιζελική και φιλοβασιλική Ένωμένη Αντιπολίτευση, με επικεφαλής τον Δημήτριο Γούναρη. Λίγο αργότερα γύρισε στην Ελλάδα ο βασιλιάς Κωνσταντίνος Α΄ ύστερα από δημοψήφισμα.

Ο Εθνικός Διχασμός συνεχίζεται. Όμως η νέα κυβέρνηση δε σταμάτησε τη μικρασιατική εκστρατεία, όπως είχε υποσχεθεί.

Με νέα διοίκηση ο ελληνικός στρατός στη Μικρά Ασία προχώρησε πέρα από τη Σμύρνη και τη γύρω περιοχή, που όριζε η Συνθήκη των Σεβρών. οι δύο στρατοί, ο ελληνικός και ο κεμαλικός, θα συγκρούονταν.

Κεμαλικά στρατεύματα στην παραλία της Σμύρνης. Τα ρούχα και ό,τι άλλο άφησαν πίσω τους όσοι πρόλαβαν να φύγουν.

πρόσφυγες στην περιοχή Θησείο, στην Αθήνα (1925)

καταυλισμός προσφύγων στις όχθες του ποταμού Έβρου (1925).

Στην αρχή οι πρόσφυγες ζούσαν σε πρόχειρους καταυλισμούς στις πόλεις και στην ύπαιθρο, σε εκκλησίες, σε σχολεία και σε άλλα δημόσια κτίρια, ακόμη και σε σπίτια ντόπιων.

Το σχέδιο για την επέκταση της Κομοτηνής με προσφυγικές γειτονιές (1932).

Οι προσφυγικές
πολυκατοικίες
στη λεωφόρο
Αλεξάνδρας στην
Αθήνα. Σχεδιάστηκαν
από τον αρχιτέκτονα
Δημήτρη Κυριάκο
και χτίστηκαν την
περίοδο 1933-1935

Το 1923 ψηφίστηκε για πρώτη φορά Νομοθετικό Διάταγμα το “Περί σχεδίων πόλεων και συνοικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών”. Περιλάμβανε κανόνες δικαίου για τη δόμηση των ελληνικών οικισμών και τη σύνταξη των Ρυμοτομικών Σχεδίων.

Σε αυτό βασίστηκε η ανάπτυξη των ελληνικών πόλεων μέχρι τη δεκαετία του ογδόντα.

Τότε ενσωματώθηκε σε νεότερα νομοθετήματα που στηρίζονταν στο σύγχρονο θεσμικό πλαίσιο, που δημιουργήθηκε από το άρθρο 24 του Ελληνικού Συντάγματος 1975.

Το ελληνικό κράτος για πρώτη φορά αναλαμβάνει την υποχρέωση

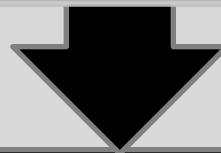
1. να ασκεί την *Πολεοδομία και Χωροταξία*
2. να προστατεύει το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον.

“.... η χωροταξιακή αναδιάρθρωση της χώρας, η διαμόρφωση, η ανάπτυξη, η πολεοδόμηση και η επέκταση των πόλεων και των οικιστικών εν γένει περιοχών τελεί υπό την ρυθμιστικήν αρμοδιότητα και τον έλεγχο του Κράτους, επί τω τέλει της εξυπηρετήσεως, της λειτουργικότητος και αναπτύξεως των οικισμών και της εξασφαλίσεως των καλυτέρων δυνατών όρων διαβιώσεως των οικιστών... ”.

Το Ελληνικό κράτος αναλαμβάνει την υποχρέωση αλλά και την αποκλειστική αρμοδιότητα να ελέγχει, να ρυθμίζει και να κατευθύνει τη γενική οργάνωση των οικισμών, την αναμόρφωση ή ανάπτυξή τους, όσο και τη διαδικασία δόμησης των κτιρίων σε αυτούς. Οι αρμόδιοι κρατικοί φορείς είναι:

Κυβερνητικό Επίπεδο

το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, (ΥΠΕΧΩΔΕ)

Περιφερειακό Επίπεδο

οι περιφερειακές και νομαρχιακές υπηρεσίες,

Τοπικό Επίπεδο

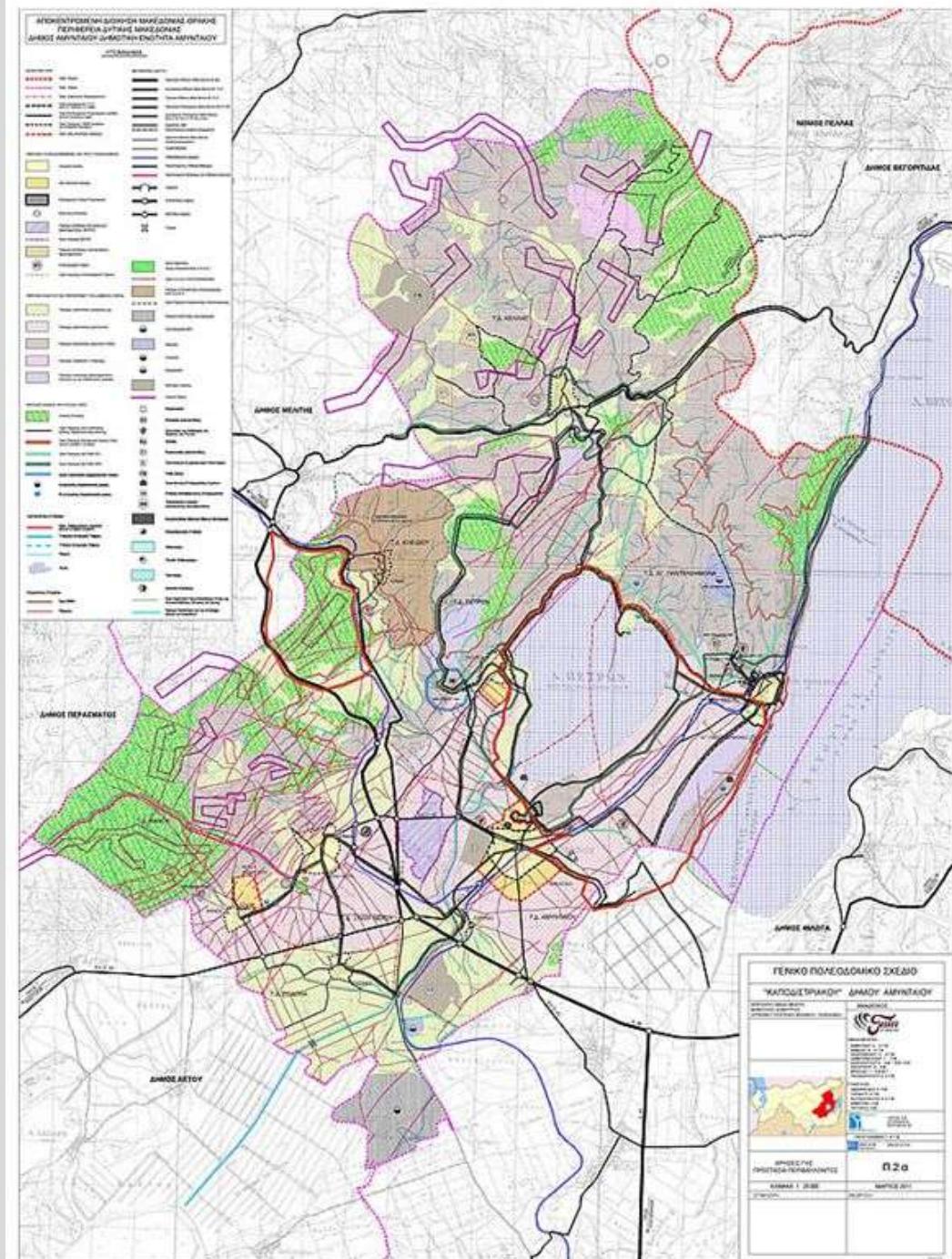
τα αρμόδια γραφεία των δήμων, όπου ανατέθηκαν από το ΥΠΕΧΩΔΕ σχετικές αρμοδιότητες.

1.7 η γενικότερη σημασία του σχεδίου πόλης - ρυμοτομικού σχεδίου

Το Ρυμοτομικό Σχέδιο

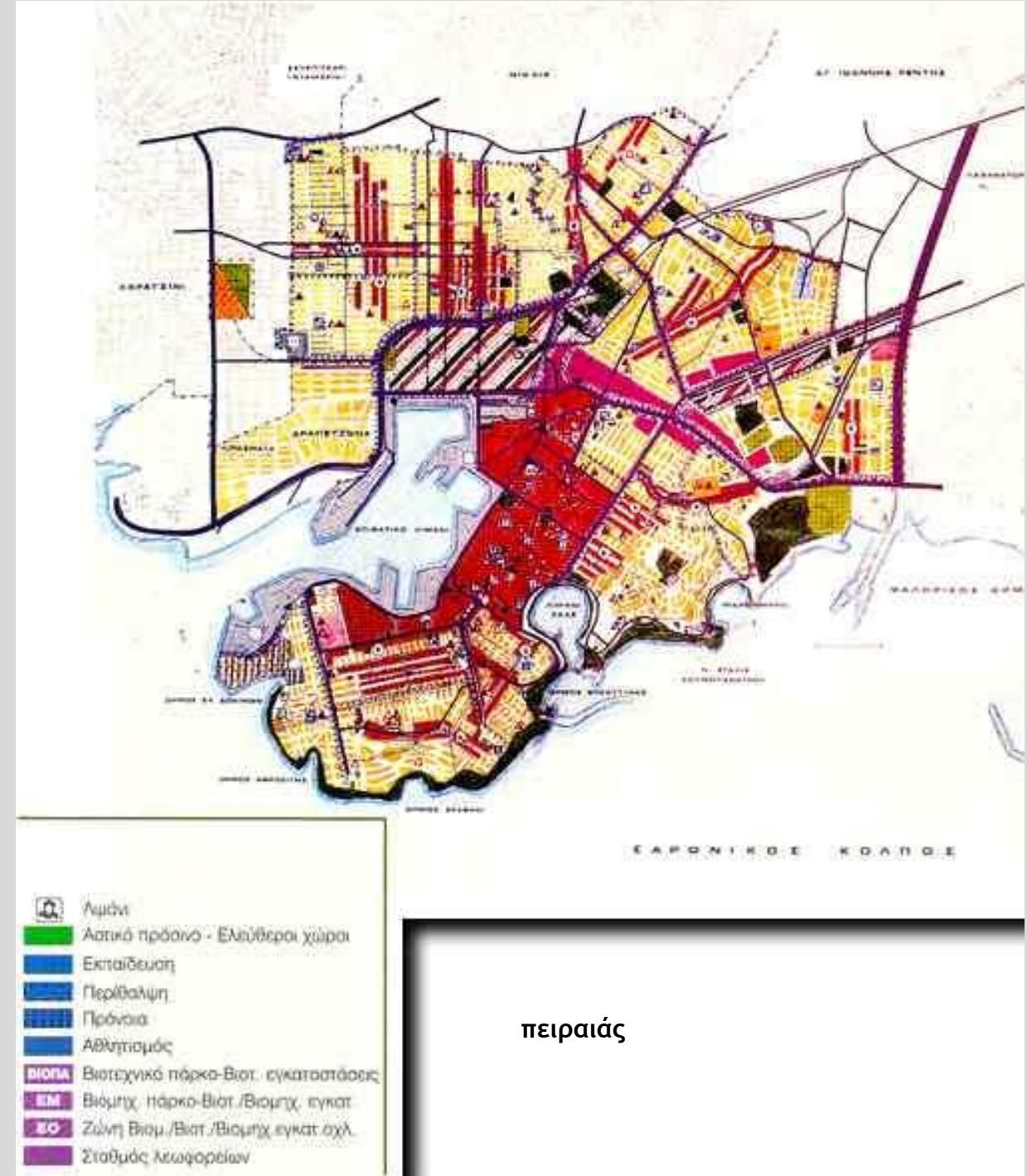
- ρυθμίζει και πειθαρχεί σε κανόνες την κατασκευή των νέων κτιρίων στους οικισμούς
- δίνει πληροφορίες για τη θέση, την έκταση του, τη μορφολογία του εδάφους
- αν εφαρμόσει κανείς τους κανόνες δόμησης στα οικοδομικά τετράγωνα του Σχεδίου σχηματίζει μια γενική εικόνα για την κατανομή των κτιρίων (π.χ. περιοχές υψηλών κτιρίων περιοχές χαμηλών κτιρίων) και των ελευθέρων χώρων στον οικισμό

Το Ρυμοτομικό Σχέδιο αποτελεί ένα μέσο για να αναπαραστήσει κανείς το τοπίο του οικισμού.

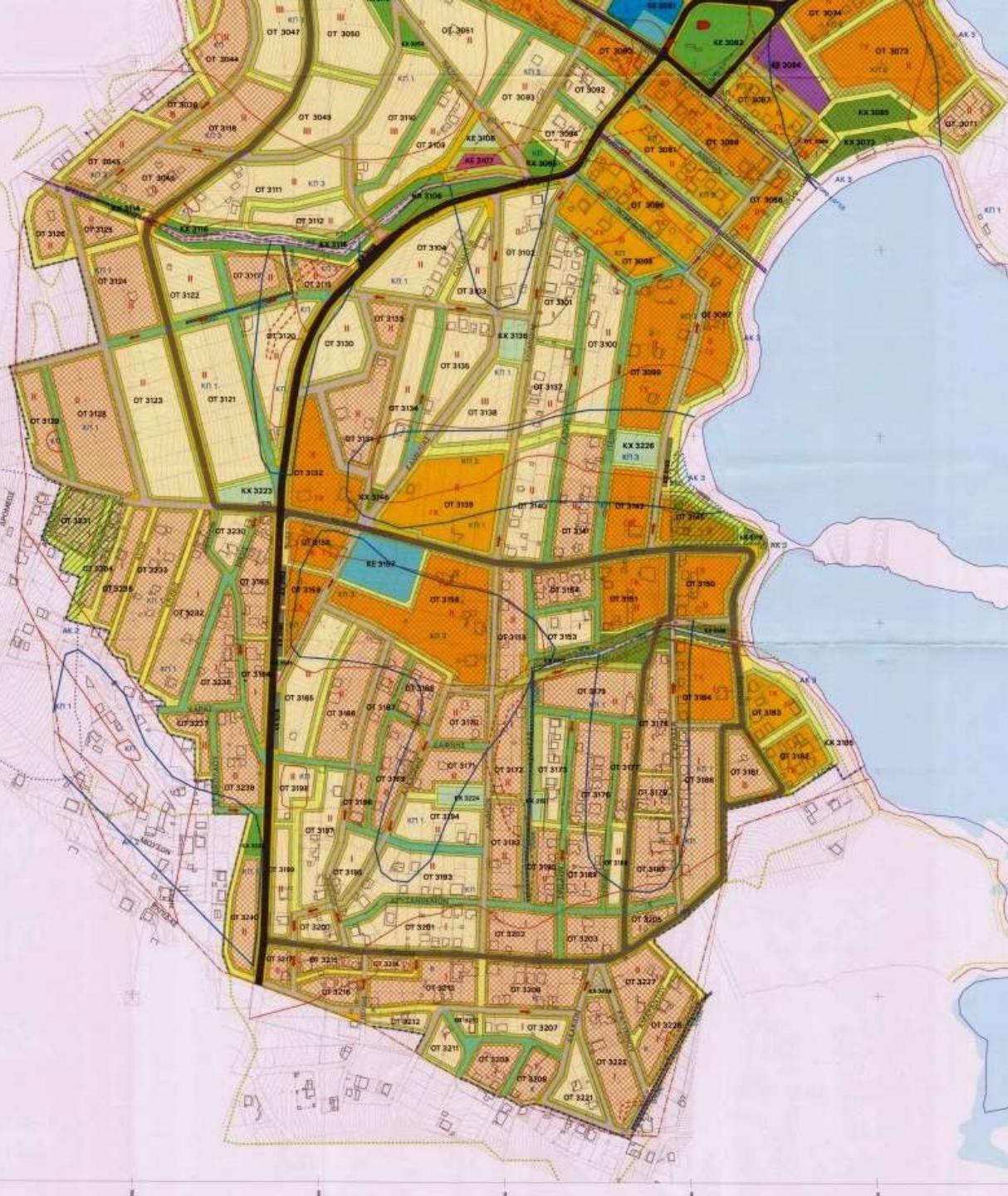
Το κυκλοφοριακό σύστημα “ακτινογραφεί” τη δομή του οικισμού, η οποία όπως μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε δεν είναι ούτε ομοιόμορφη ούτε ομογενής.

Παρατηρώντας συνολικά ένα Σχέδιο μας δημιουργείται η εντύπωση ότι υπάρχουν διαφορετικές περιοχές μέσα σε έναν οικισμό. Η εντύπωση αυτή προκαλείται από τα κοινά γεωμετρικά χαρακτηριστικά στο κυκλοφοριακό σύστημα. Αντίστοιχα πολλές ομοιότητες παρουσιάζουν τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά (σχήμα και διαστάσεις) των οικοδομικών τετραγώνων και τα οικόπεδα.

Το φαινόμενο αυτό οφείλεται σε δύο βασικούς λόγους:

1. οι οικισμοί εξελίσσονται τμηματικά μέσα στο χρόνο. Κάθε νέα συνοικία που δημιουργείται προσθέτει στον οικισμό ένα τμήμα με νέα οικοδομικά τετράγωνα και αντίστοιχα οικόπεδα.
2. κάθε τμήμα του οικισμού εμπεριέχει διαφορετικές δραστηριότητες, που έχουν επιβάλλει διαφορετική οργάνωση του χώρου. Όπως μπορούμε να αντιληφθούμε κάθε λειτουργία του οικισμού έχει διαφορετικές κτιριακές ανάγκες (πχ κτίρια κατοικίας, εκπαιδευτικά κτίρια, κτίρια διοίκησης, νοσοκομεία). Αντίστοιχα διαφοροποιούνται οι ανάγκες μετακινησης των ανθρώπων και των αγαθών. Επομένως διαφοροποιούνται με ανάλογο τρόπο τα οικοδομικά τετράγωνα, ενώ προσαρμόζονται στις λειτουργικές ανάγκες και το σύστημα των δρόμων που τα εξυπηρετεί.

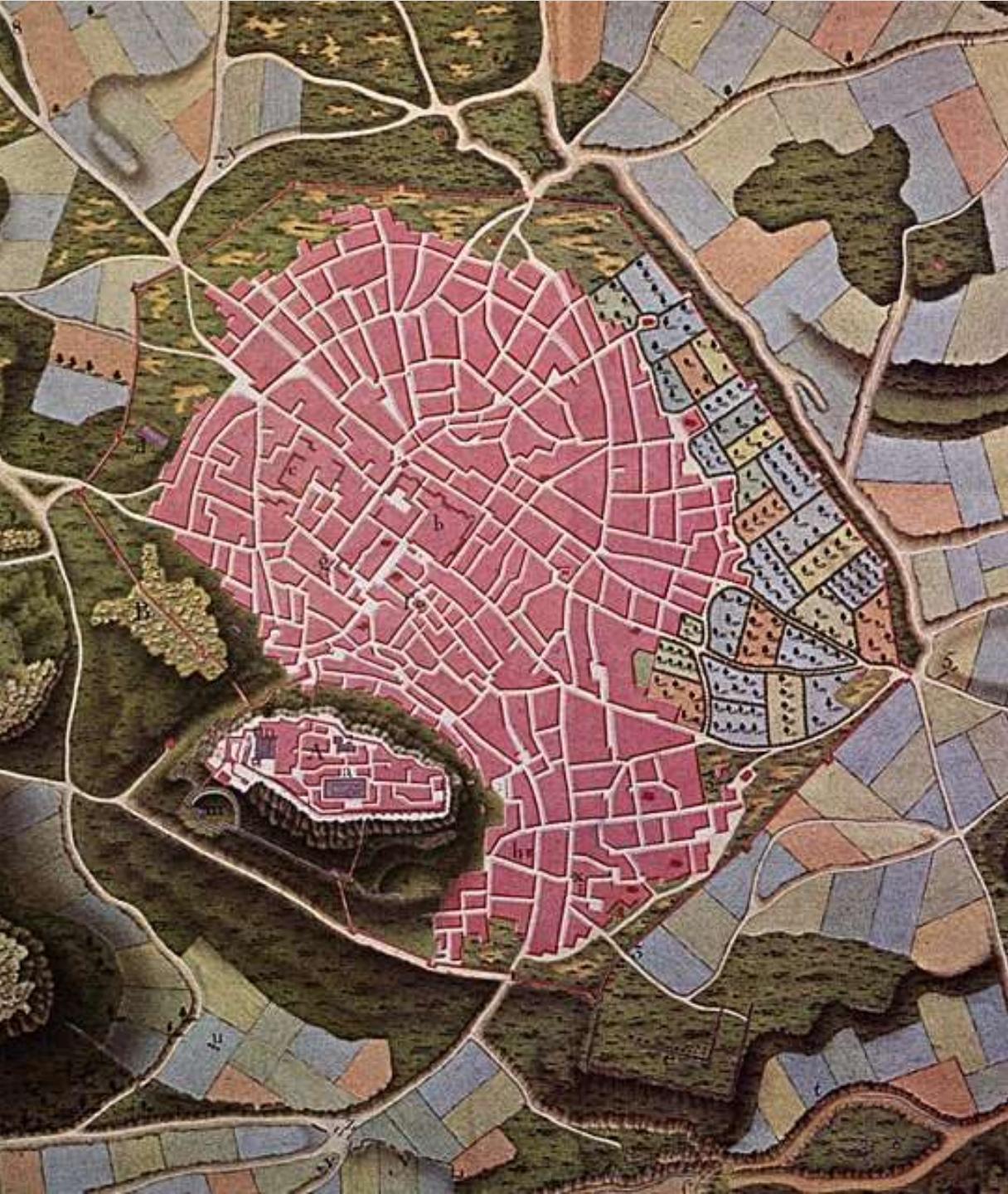

Α. «Το άναρχο»
ή «αυθόρμητο»
Σχέδιο υποδηλώνει τη μακρόχρονη πολλές φορές ιστορία ενός οικισμού. Το κυκλοφοριακό σύστημα δε χαρακτηρίζεται από κανονικά γεωμετρικά χαρακτηριστικά. Σε πολλές περιπτώσεις οι δρόμοι είναι στενά και διακλαδώσεις καταλήγοντας συχνά σε αδιέξοδα ή εσωτερικές αυλές. Τα κτίρια δεν υπακούουν σε αυστηρές γεωμετρικές διατάξεις. Οι μορφές αυτές αντιστοιχούν στις ιστορικές πόλεις και οικισμούς, που η ίδρυσή τους χρονολογείται πολλές φορές από το μεσαίωνα.

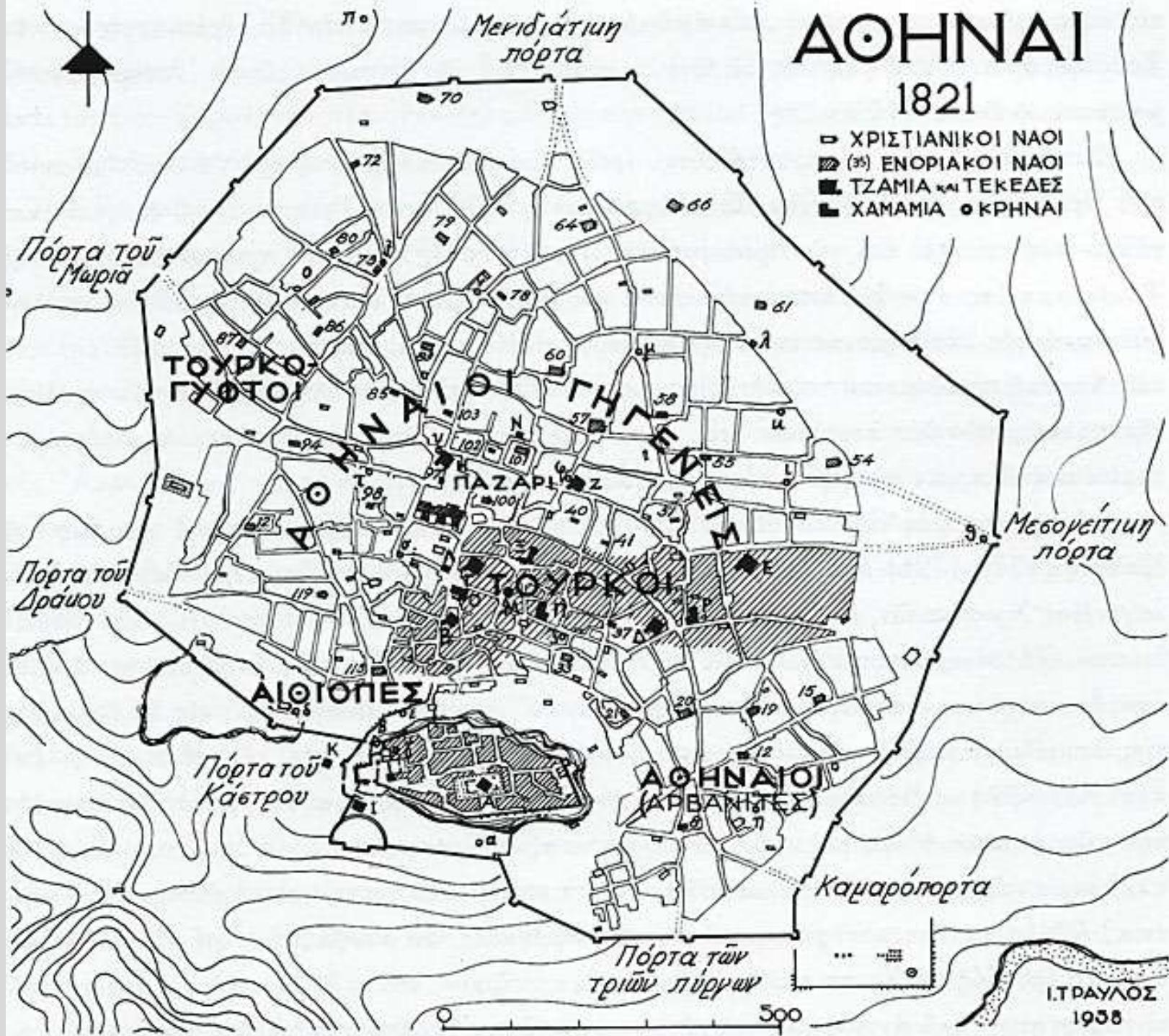
Χάρτης της Τουρκοκρατούμενης
Αθήνας σχεδιασμένος από τον
Coubault, περί το 1800. Εκτός
από την κατοικημένη περιοχή,
εντός των τειχών,
περικλείονται μη
οικοδομημένες εκτάσεις,
χέρσες αλλά και
καλλιεργημένες, προς τα
βόρεια και τα βορειοανατολικά
(Πηγή: Ι. Μελετόπουλος,
Αθήναι 1650-1870, έκδοση
Τράπεζας Πίστεως, Αθήνα
1979).

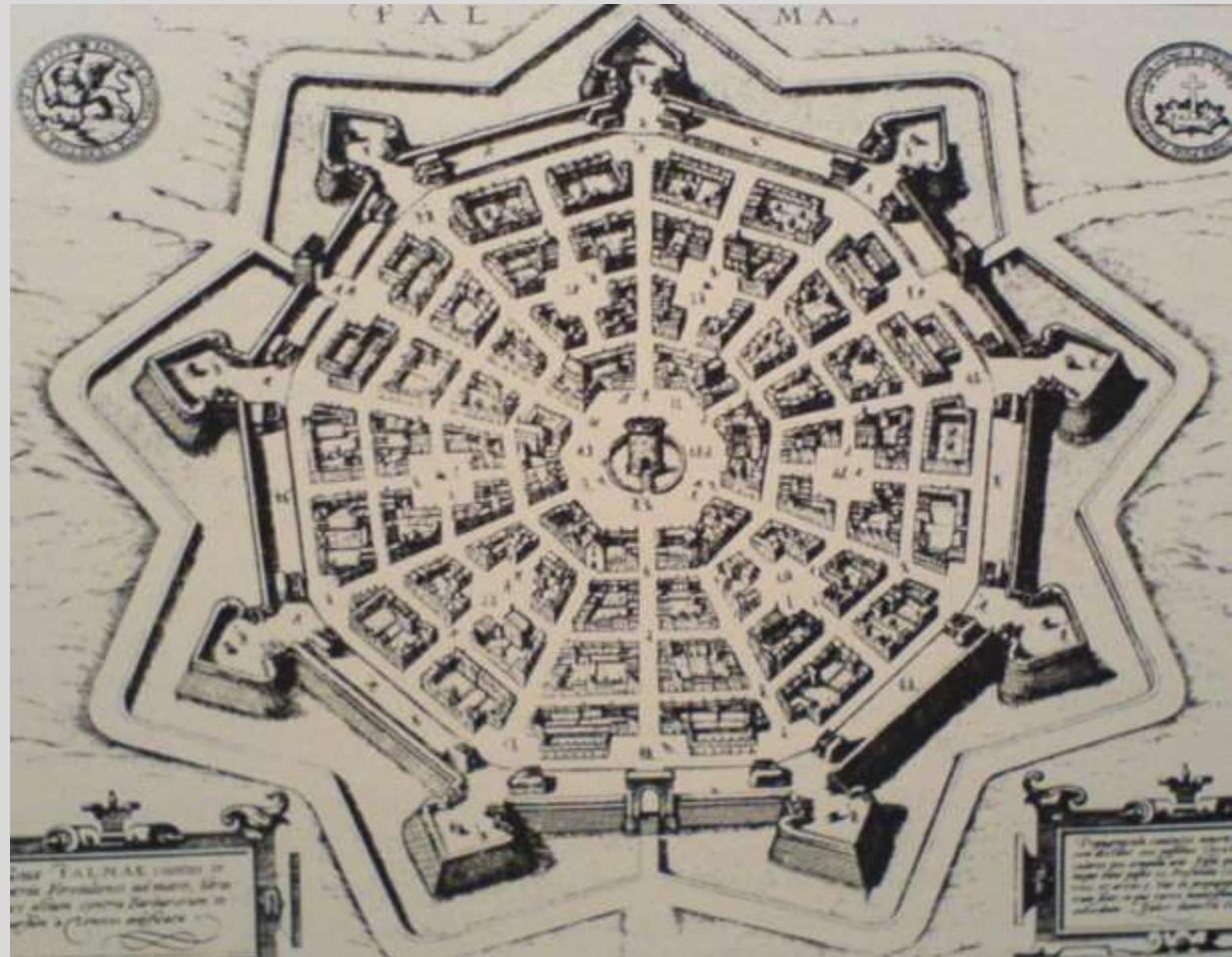
ΑΟΗΝΑΙ

1821

- ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΙ ΝΑΟΙ
- ▨ (35) ΕΝΟΡΙΑΚΟΙ ΝΑΟΙ
- ΤΖΑΜΙΑ και ΤΕΚΕΔΕΣ
- ΧΑΜΑΜΙΑ ○ ΚΡΗΝΑΙ

Β. Το Σχέδιο κεντρικής ανάπτυξης, το «**ΠΕΡΙΚΕΝΤΡΟ ΣΧΈΔΙΟ**». Την εικόνα αυτή παρουσιάζουν πόλεις και οικισμοί, που αναπτύχθηκαν ιστορικά γύρω από μια κεντρική θέση είτε πρόκειται για μια ακρόπολη της αρχαιότητας ή μια αγορά των μέσων και νεωτέρων χρόνων. Στην περίπτωση αυτή ο οικισμός αναπτύσσεται κατά ομόκεντρες ζώνες, που περιβάλλουν την κεντρική θέση και που προστίθενται σταδιακά.

Μεσαιωνική πόλη με αμυντική περιτοίχιση σε σχήμα άστρου

Έντεν Πρέρι - Φλόριντα

Ντιρ Κρεστ Καλιφόρνια

Οικοδομικό διαμέρισμα της Αριζόνα

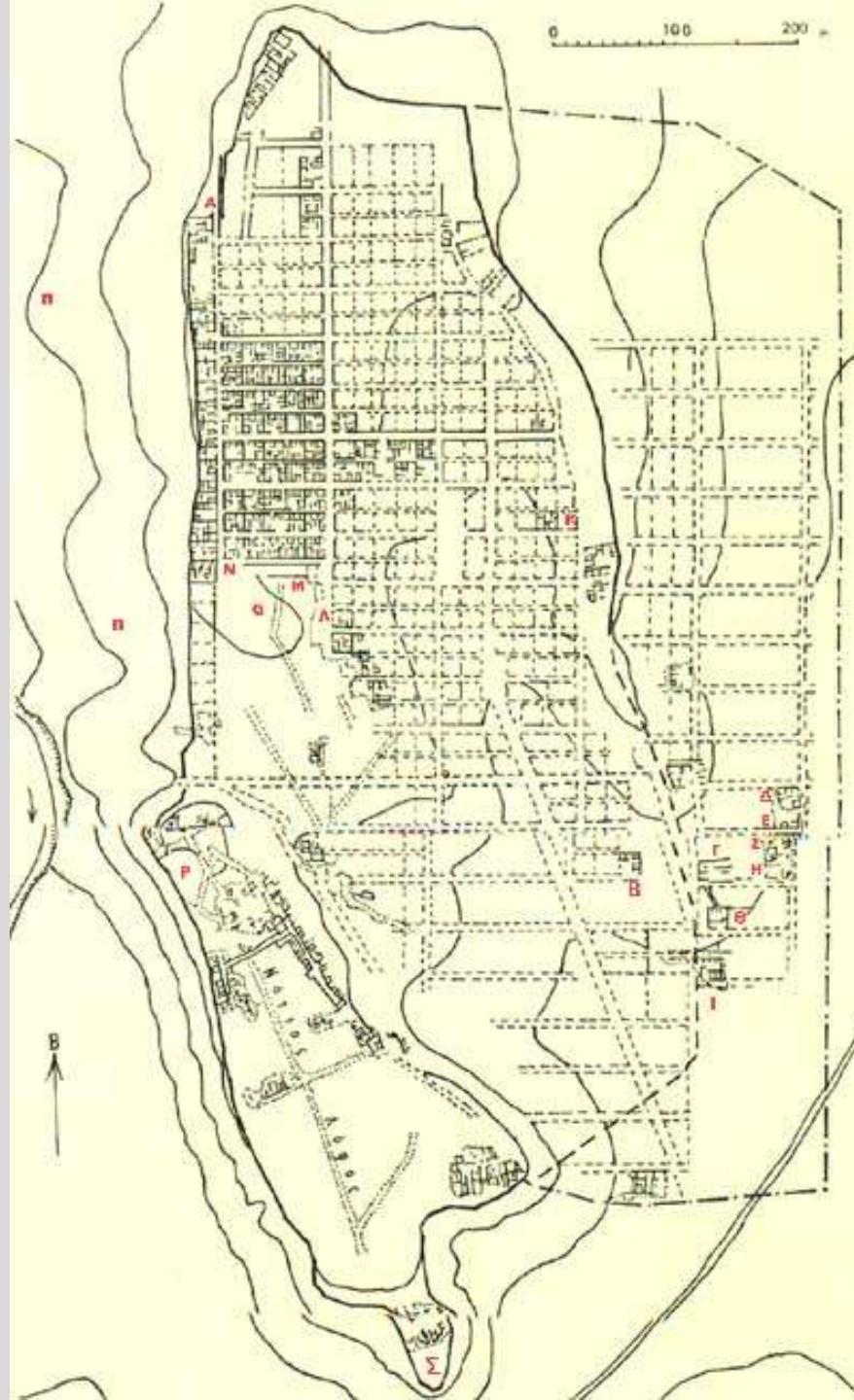
Υ. Το

«τετραγωνικό» ή
«օρθογωνικό» σχέδιο,
εφαρμόστηκε στην ιστορία όποτε
χρειάστηκε να δημιουργηθεί ένα
οικισμός προγραμματισμένα,
δηλαδή “σχεδιασμένα” από την
αρχή (πχ ελληνικών και
ρωμαϊκών αποικιών, νέων
πόλεων κατά την εποχή των
μεγάλων ανακαλύψεων,
περιοχών για την αποκατάσταση
σεισμόπληκτων, προσφύγων κα.).

Πρέπει να καθοριστούν τα
οικόπεδα που θα διανεμηθούν
στους κατοίκους και να
καθοριστούν οι δρόμοι
επικοινωνίας μεταξύ τους.

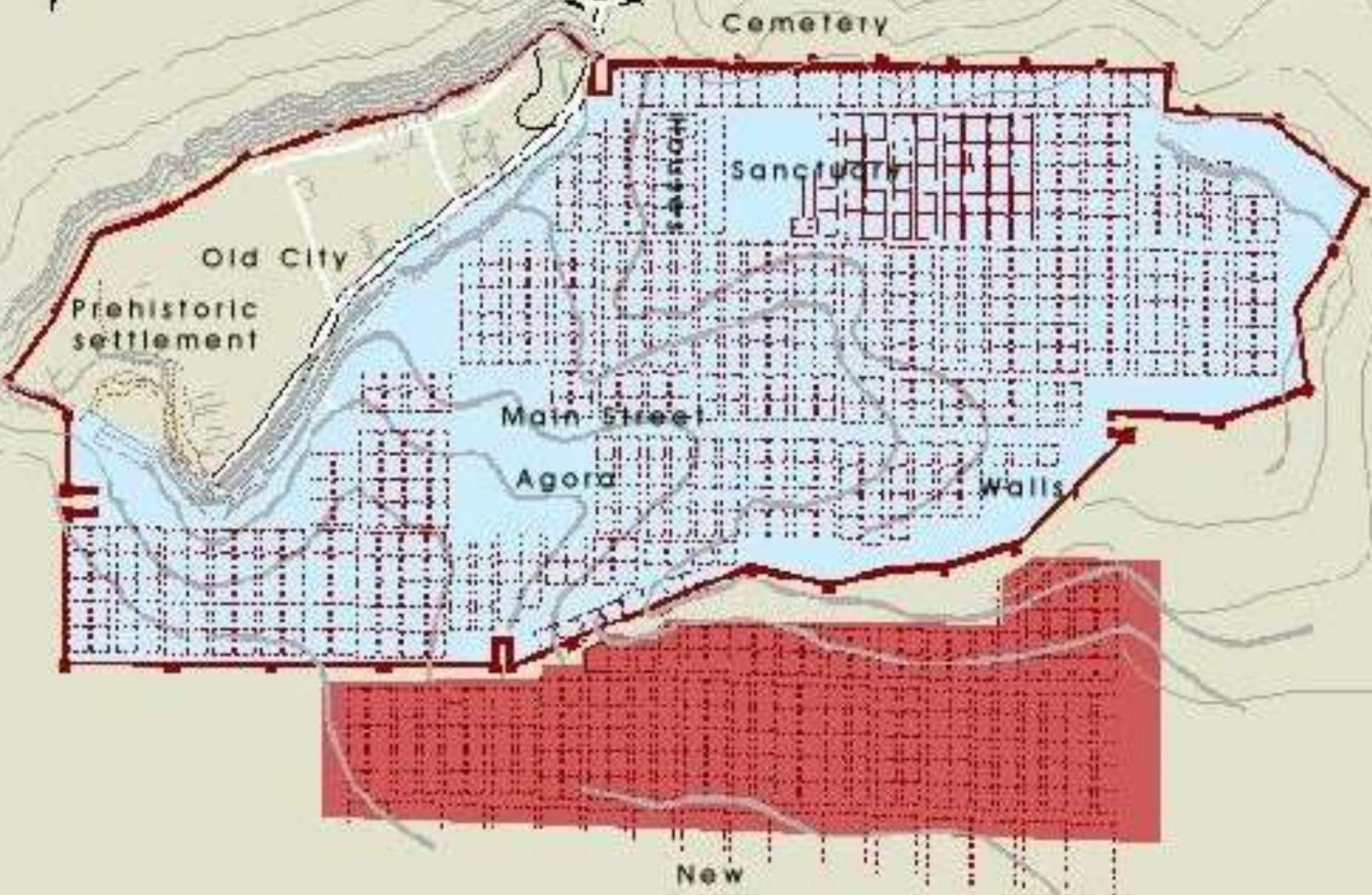
Πρέπει να χωριστεί κανονικά το
έδαφος με ευθείες γραμμές (τους
δρόμους) σε ίσα περίπου τμήματα
(οικοδομικά τετράγωνα).

Το σχέδιο αυτό χρονολογείται
από την αρχαιότητα και
ονομάστηκε «*Ιπποδάμειο*» από
τον αρχαίο έλληνα αρχιτέκτονα
και πολεοδόμο, Ιππόδαμο, που
σχεδίασε ελληνιστικές πόλεις
όπως την πατρίδα του Μίλητο.

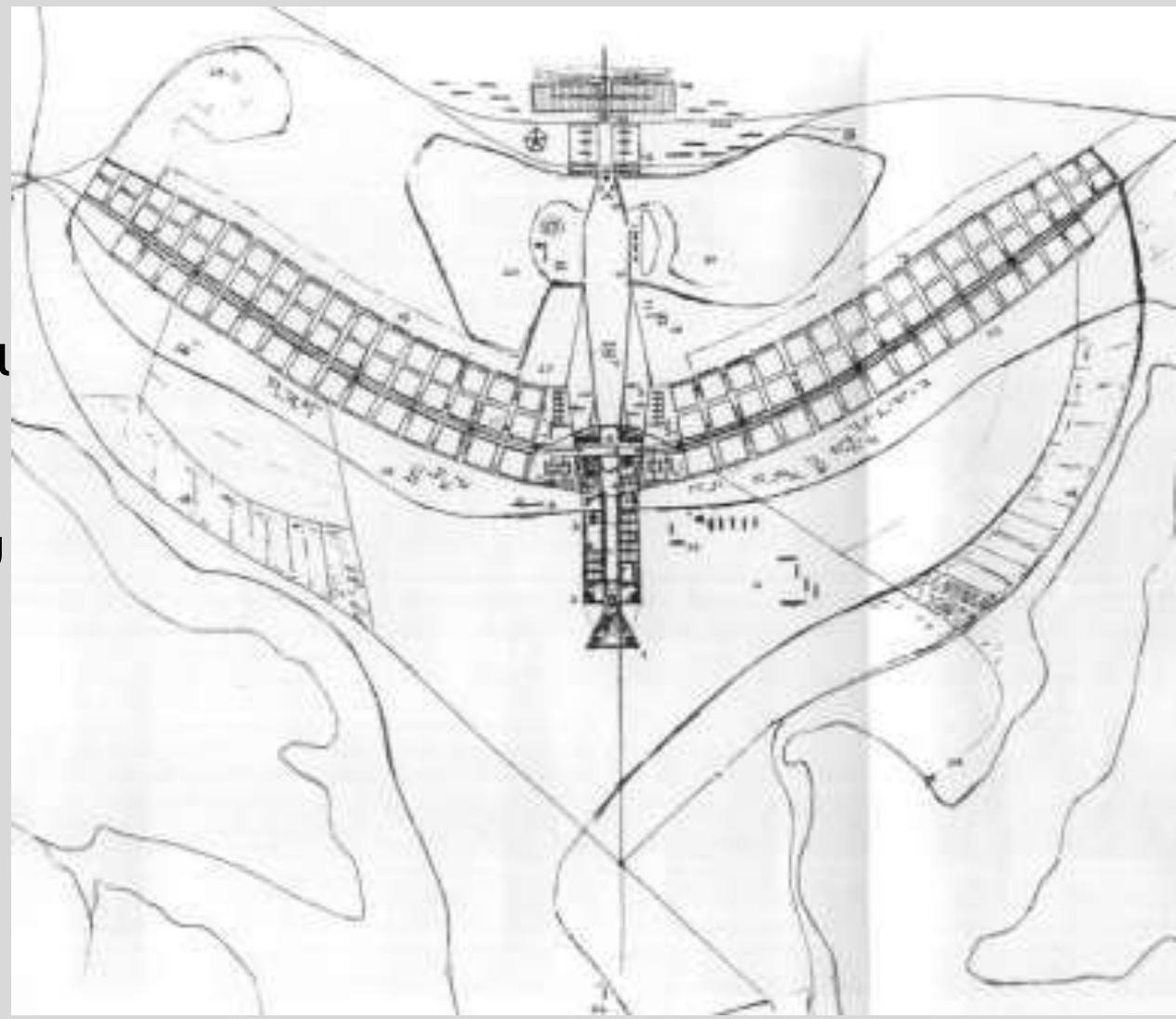
Αρχαία Πριήνη

όλυνθος

δ. Τα Σχέδια

“σύνθετης γεωμετρίας”.
Στη σύγχρονη εποχή οι ειδικοί πολεοδόμοι χρησιμοποιούν όλα τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά, που επιτρέπουν τα σύγχρονα κυκλοφοριακά μέσα. Ορθογώνια, κύκλοι, αξονικές διατάξεις χρησιμοποιούνται για τη διάταξη των οικοδομικών τετραγώνων στις σύγχρονες πόλεις.

Το σχέδιο της πρωτεύουσας της Βραζιλίας, Μπραζίλια από τον Flávio Corta

Οικοδομικό διαμέρισμα της Αριζόνα

Οικοδομικό διαμέρισμα της Νεβάδα

Σκάι Άιλ Φλόριντα

<http://www.archaiologia.gr/blog/2012/02/13/%CE%B9%CE%B4%CE%B5%CE%BF%CE%BB%CE%BF%CE%B3%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%83%CF%87%CE%B5%CE%B4%CE%B9%CE%B1%CF%83%CE%BC%CF%8C%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B1-1920/>

